ANALELE A. R.—TOM. XXXII.—MEM. SECȚ. ISTORICE. No. 16.

ACADEMIA ROMÂNĂ

ȚARA SEVERINULUI SAU OLTENIA

DE

Dr. AT. MARIENESCU
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

EXTRAS DIN
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXXII.
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE.

BUCUREȘTI
Institutul de Arte Grafice «CAROL GÖBL» S-sor Ioan St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI, 16
1910. 26.243.

Prețul 50 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

L. B.

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1878—1888 . . . 2.—

Tom. XI. — Desbaterile Academiei în 1888—9 . . . 3.—

» *XI.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 2.—

» *XII.* — Desbaterile Academiei în 1889—90 . . . 3.—

» *XII.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 12.—

» *XIII.* — Desbaterile Academiei în 1890—91 . . . 4,50

» *XIV.* — Desbaterile Academiei în 1891—2 . . . 2,50

» *XV.* — Desbaterile Academiei în 1892—3 . . . 4.—

» *XV.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 8.—

» *XVI.* — Desbaterile Academiei în 1893—4 . . . 4,50

» *XVI.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 3,50

» *XVII.* — Desbaterile Academiei în 1894—5 . . . 7.—

» *XVII.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 2.—

» *XVIII.* — Desbaterile Academiei în 1895—6 . . . 5.—

» *XVIII.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 1,50

» *XIX.* — Desbaterile Academiei în 1896—7 . . . 4,50

» *XIX.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 3.—

» *XX.* — Desbaterile Academiei în 1897—8 . . . 4,50

» *XX.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 5.—

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1888—1898 . . . 2.—

Tom. XXI. — Desbaterile Academiei în 1898—9 . . . 5.—

» *XXI.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 6.—

» *XXII.* — Desbaterile Academiei în 1899—1900 . . . 6.—

» *XXII.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 3.—

» *XXIII.* — Desbaterile Academiei în 1900—1901 . . . 5.—

» *XXIII.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 4.—

» *XXIV.* — Desbaterile Academiei în 1901—2 . . . 6.—

» *XXIV.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 3.—

Două acte oficiale necunoscute de pe timpul Împăratului Bizantin Isaac II Angel, privitoare la Românii din Peninsula Balcanică spre finele secolului XII, de *C. Erbiceanu* . . . —,40

Teoria probei (în știința modernă), de *Petre Popescu* . . . —,50

Priviri istorice și literare asupra epocei fanariotice, de *C. Erbiceanu* . . . —,40

Din luptele pentru neam: Răsturnarea lui Vasile Lupu. Studiu istoric, de *I. Tanoviceanu* . . . —,30

«China supusă», manuscript grecesc cu acest titlu. Descriere și extracte, de *C. Erbiceanu* . . . —,20

Luteranismul, calvinismul și introducerea limbii române în bisericile din Ardeal, de *Dr. At. M. Marienescu* . . . —,30

Originea Voevodatului la Români, de *Ioan Bogdan* . . . —,20

România sub raportul moral, de *I. Tanoviceanu* . . . —,80

» *XXV.* — Desbaterile Academiei în 1902—3 . . . 5,50

» *XXVI.* — Desbaterile Academiei în 1903—4 . . . 5.—

» *XXVI.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 5.—

Regele Carol I și Instrucțiunea publică. Cuvântare de Zece Maiu 1903, de *D. A. Sturdza* . . . —,20

Despre Cnejii Români, de *I. Bogdan* . . . —,40

Din vieața romană: Podoabele, toaleta și petrecerile unei elegante, de *Ion Kalinderu* . . . —,50

Un hrisov al lui Mircea cel Bătrân din 10 Iunie 1415, de *Ioan Bogdan*. —,20

Ilirii, Macedo-Românii și Albanezii. Disertațiune istorică, de *Dr. Atanasie M. Marienescu* . . . —,60

Episcopia Strehaiei în anii 1673—1688. Notă istorică, de *I. Bianu*. —,20

Nicopole 1396—1877—1902. — Cuvântare rostită de CAROL I, Regele României.

Din vieața romană: Societatea înaltă pe vremea lui Pliniu cel tânăr, de *Ion Kalinderu* . . . 1.—

Biserica și podul din Borzești, precum și o ochire relativă la bisericile zidite de Ștefan cel Mare, de *Dr. C. I. Istrati* . . . 2.—

Tom. XXVII. — Desbaterile Academiei în 1904—5 . . . 8.—

» *XXVII.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . 4.—

Ștefan cel Mare, Mihaiu Viteazul și Mitropolia Ardealului, de *N. Iorga*. —,40

Românii din Bosnia și Herțegovina în trecut și în prezent, de *Isidor Ieșan* . . . —,30

Câteva manuscripte și documente din țară și din străinătate relative la istoria Românilor, de *N. Iorga* . . . —,20

Vieața lui Alexandru Vodă Callimachi, Domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său, de *N. Iorga* . . . —,20

ȚARA SEVERINULUI
SAU OLTENIA

DE

Dr. AT. M. MARIENESCU
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 21 Maiu 1910.

PARTEA I

DIN ISTORIA BANATULUI SEVERIN.

1. Introducere.

In discursul meu: *Negru Vodă și epoca lui,* am arătat că la Carpații Transilvani sudici, la 1215 s'a format Țara Transalpină, respective Ungro-Vlahia între Olt și Siret, și astfel începutul istoriei românești în Valahia mare.

Acuma voiu arătà cum pe teritoriul Olteniei, respective al Valahiei mici, la Nord-Apus intre Carpați, la Răsărit intre Olt și la Miazăzi intre Dunăre, s'a format Țara Severinului și cum și acì s'a început vieața națională a Românilor.

Am cercetat toate documentele istorice și geografice, cari le-am cugetat de lipsă și mi-a fost posibil a le aflà, intre documentele regatului Ungariei, și câtevà opuri istorice, cari s'a părut a sta mai aproape de scrierea mea, pentru a puteà schițà începutul unei istorii românești și în Țara Severinului, adică în Oltenia sau Valahia mică.

Din regatul Ungariei s'a stârnit impulsul de ocupări, de cuceriri în țerile vecine; teritorii pe cari locuiau Românii înnădușiți încă de

Cumani și în parte abià scăpați de ei; încă în somn, dar somn ușor, căci erà spre dimineață, aproape de redeșteptare.

Ungaria are mulțime de documente referitoare la cauzele regatului său și între acestea se află și câtevà referitoare la ocupări, la cuceriri în teritoriile românești, și apoi la ciocniri, la luptele Ungariei cu Românii, cari prin aceste s'au redeșteptat pentru o vieață națională.

Și deși Ungurii înșiși au fost beligeranți, trebue să primim că documentele păstrate cuprind în sine adevăr, ca să le putem și noi folosì; dar spre durere, din unele documente mai ulterioare pricepi că la timpul său au mai fost și alte documente premergătoare, cari azi nici nu mai există.

Și trebue să sperez, că de acum mai cu îndemn istoricii români vor scrutà documentele, ce s'ar mai aflà în România, ca scrierea mea prezentă din partea lor să poată fi întregită.

Discursul meu are intențiunea ca mai întâiu să deslușesc istoria și geografia referitoare la hotarele din lăuntru ale Ungariei, anume la comitatul Severin, care istorice e identic cu Banatul Severin, ca fiecine să capete cunoștința chiară despre împrejurările din Ungaria, respective despre Banatul Severin, căci fără de acestea nu se pot înțelege împrejurările din România. După aceasta mă voiu extinde la geografia și istoria Țerii Severinului.

Dar peste tot, voiu descrie epoca reînvierii Românilor din Oltenia, ca din tot punctul de vedere să se cunoască toate împrejurările, între cari Oltenia, din propria sa putere românească s'a fundat, ca țară românească.

2. Din istoria principilor Glad și Ochtum.

Trebue să scrutăm istoria veche a comitatului respective Banatului Severin. Punctul de plecare trebue să ne fie epoca lui Arpad, ducele maghiar, carele a cucerit pământul, mai târziu numit Ungaria. Arpad a domnit între anii 889 și 907 și apoi mai târziu Sfântul Ștefan, primul rege maghiar intre anii 1000 și 1038.

Anonim, notarul regelui Bela, ne spune (1): Insă pământul, care este dela fluviul Morus (Mureș) până la fortăreața Urscia (Orșova, Roșava), îl cuprinse atare duce cu numele Glad (Cap. XI, p. 33); iară

(1) *Chronicon Anonymi Belae regis notarius: gesta Hungarorum.* Ediția în traducere a lui Mihail Besam, Sibiiu 1899.

intr'alt loc Anonim zice : că Glad stăpânià dela fluviul Morus, până la fortăreața Horom, (mai din sus de Orșova pe țărmul Dunării) și că Glad cu oaste a ieșit în calea oastei ducilor lui Arpad, și că Glad aveà ajutorul Cumanilor, Bulgarilor și Blacilor (Românilor, cap. 44, pag. 71).

Anonim ne spune că Arpad a învins pe Glad și apoi adaogă că Arpad murind la anul 907, i-a urmat feciorul său Soltan 907—947 (cap. 46, pag 75), carele fixează marginile Ungariei, dar de țara lui Glad, și că Arpad ar fi luat-o în posesiune nu face amintire. Și nu e de crezut că Arpad ar fi ocupat țara lui Glad, pentrucă chiar Anonim (cap. 44, pag. 71) se explică: «De pe timpul regelui Sfântul Stefan 1000—1038, zice că din sămânța lui Glad s'a născut Ohtun (Ochtun) ducele acelei patrii pe carele mai târziu—pe timpul regelui Stefan — l-a omorît Sunad (Cenad) fiul lui Doboca, nepotul regelui, în cetatea de lângă Marissus (Mureș), fiindcă Ochtum întru toate s'a opus regelui și căruia (lui Sunad) regele i-a dăruit cetatea lui Ochtum, cu toate câte se țineau de cetate.

Dar mai este un dat istoric despre Ochtum, anume în vieața Sfântului Gerard (2), unde se zice: Aceluiaș bărbat Ochtun, i-a servit țara dela fluviu Keres (Criș) până la părțile Transilvane și până la Buddin (Vidin) și Zeren, și că toate aceste erau unite sub potestatea sa.

Astfel Keres e Crișul și Ochtum stăpânià și peste Mureș până la Criș; și cetatea de peste Mureș a fost urbs Morisena, în Ungaria, iară Zeren,—după cum se primește—e numele din care s'a născut numele Szörény la Unguri, Severin la Români.

Gheorghe Șincai (3) ne spune, că moartea lui Ohtun s'a întâmplat la anul 1021. In acest mod, Ohtun și pe timpul regelui Stefan a fost în posesiunea țerii sale. Fejer György cu toată cutezanța asează că după cucerirea lui Ohtun, Sfântul Ștefan a organizat comitatul Szörény (Severin) și pentru gubernarea comitatului a denumit Bani și că de atunci există A. Szörényi Bánság (Banatul Severinului) (4).

---

(2) *Rerum Hungaricarum monumenta arpadiana*. Intre altele *Vita Sancti Gerardi*, p. 214, unde se zice: «Serviebat cidem (Othun) viro terra de fluvio Keres usque ad partes transilvanas, et usque ad Buddin et Zeren. La Pesty Frigyes, *A Szörény bánság*, Budapest 1877, I, pag. 13, nota doua.

(3) *Cronologia Românilor* I, pag. 311.

(4) Fejer György, *Comentaria historica*, p. 155. La Pesty Figyes l. c. I, p. 13. Pesty susține autenticitatea lui Anonim. Nu sunt toți Röesler-i și Hunfalvi-i.

Apoi mapa lui Iausz György din evul mediu în uzul școalelor, arată ducatul sau posesiunea lui Glad între Tisa, Mureș, și Dunăre până la Olt și mapa dela locul unde a fost podul lui Traian arată: Szörény-vár (Cetatea Severin), adecă unde azi se află orașul Severin (1).

3. In Ungaria proprie au fost două banate.

Ban (2) în Croația a fost demnitatea cea mai înaltă lângă principii vechi croați. Mai multe banate însemnate erau în Croația, Slavonia și Bosnia. In Ungaria au fost două banate, cel din Machou (Maciov) și cel din Szörény (Severin). Ban a fost titlul gubernatorului al unei provinții la marginea țerii și pentru apărarea granițelor. Pe ban regele l-a denumit pe atare timp și banul în banatul său, ca un gubernator în mâna sa a avut puterea politică administrativă, judiciară și militară, și adeseori erà și comandantul suprem al oastei din banat.

In Ungaria un banat a fost Machou (3) intre râul Drinu și râul Moravia în Serbia sudică până sub Balcan: în Ungaria un alt banat a fost teritoriul comitatului respective Banatului Severin, adecă a Szörényi bànság și Szörény vár, și banatul s'a format la hotarele, la marginea Ungariei apriat față de Valahia, de Bulgaria și iarăș de Serbia.

Inființarea de banate la atare margine a unei țeri erà o instituțiune veche în Europa, dar firește sub alt titlu, carele prin sine însuș arată, că e vorba de un domn de marginea țerii (4).

Deci e verisimil că Sfântul Ștefan primul rege al Ungariei prin

(1) *Törtènelmi földrajzi iskolaiattlas* în uzul gimnaziilor și școalelor reale Jausz György director de școale, sub N-rul 4, și Besan arătă asemenea.

(2) Latinește banus. Numele ban unii il deduc dela slavicul *pan* (domn) alții dela avaricul bojan, dar și acest cuvânt e slavic din boj răsboiu și an, om bărbat.

(3) După mapa citată a lui Jausz György, Ungaria în epoca lui Arpád, în Serbia între râul Drinu și Moravia e scris, «Macsoi bánság (banatul Machou), pentrucă ch s'a răspuns cs (ci), iară în mapa de pe timpul împăraților franci e Machow, se extindeà și față cu râul Sava.

(4) La Nemți Mark-graf s'a numit domnul carele a trebuit să păzească *marginea* țerii. Mark purcede din *marg* (margine), iară graf e comite, deci comite de marginea țerii, și se află și Marg-graf. La Italiani Marchio, la Francezi Marquis (pentrucă ch, g, k și g sunt litere ce trec una la alta).

In Anglia Marches, atâta cât și Mack-graf, anume districtele de graniță între Anglia, Scotia și Walles. (Lexion de conversațiune Mayer. Enciclopedica română și dicționare. Pesty Frigyes, *A Szöréni bánság,* I, 7—14).

formarea banatelor a imitat instituțiunile din alte țeri, căci a fost încunjurat de preoți, civili și militari străini învățați.

E lucru natural, că Banatul Machou și Banatul Severin au fost niște teritorii cari s'au ținut de regatul Ungariei, în lăuntrul regatului.

Dar în acest banat al Severinului, e țara Severinului o problemă a discursului de azi.

PARTEA II.

TERITORIUL ȘI ORGANIZAREA COMITATULUI RESPECTIVE A BANATULUI SEVERIN.

4. Carpații, Severin și marginile Banatului Severin.

Carpații ardeleni dela ameazi în direcțiunea muntelui Retezat părăsind granița Ardealului, se lungesc spre apus-ameazi ca și o continuare naturală a Carpaților ardeleni și se întind spre Baziaș, până unde Nera curge în Dunăre.

De către răsărit ramurile mai înalte ale Carpaților se scobor pe lângă râul Cerna de lângă Orșova și se numesc munții Orșovei, iară mai spre apus se întind spre munții Almașului.

Aceste ramuri pornite din Carpați spre răsărit și spre ameazi pe o mapă oficioasă se numesc: «A szörényi havasok», Alpii Severiniani, Alpii Severinului) (1). Iară pe altă mapă, preste acești Alpi (Carpați) e scris: Szörény, adecă comitatul Severin (2).

Acest teritoriu muntos, dela munții Severini s'a numit Szörény vármegye (comitatul Severin) și acest teritoriu preste tot s'a numit mai ales: A szörényi bánság (Banatul Severinului).

Munți înalți pe acest teritoriu sunt foarte mulți, dar pentru de a arătă natura alpică sau carpatică a lor, înșir numai vreo câțivă: Retezatul are înălțime de 2177 metri, Sarcu 2190 m., Godian, 2225; Domoclet 1190 și ramul de munți ziși ai Rușavei 1236 de metri. Pas de munte spre România este numai unul, în vechime numit: «Pons Augusti și Porta Augusti», iară azi Poarta de fier lângă râul Bistra, pentrucă odată ar fi fost închis cu o poartă de fier.

(1) Mapa *A magyar Korona országainak hegy és vizrajzi térképe* lucrată din încredințarea ministrului de cult și învățământ.

(2) *Ungarn mit Kroatien Slavonien*, Ediția lui Sohr Berghuss. Autorul Handke.

*

Acest pas n'a fost acomodat de a atacà Oltenia. Dintre râuri amintesc numai Cerna, carele dela început (doară dela Sfântul Ștefan încoace) cu orașul Szöréyvár (castrul, cetatea Severin) erà pe teritoriul Ungariei, anume a Banatului Severin, dar dela 1718 încoace Cerna e granița între Ungaria și România.

Pentru de a înțelege numele Severin la fine se adaogă: Adaosul I-iu.

Marginile comitatului respective Banatului Severin, în decursul secolilor numai la nord s'au strămutat, încât adeseori s'a alăturat câte o parte din comitatul Caraș sau uneori comitatul întreg, iară la apus districtul Ilyéd (Iladia), acesta s'a ținut de Severin, acuș de Caraș. Granița veche și regulară a Banatului Severin spre nord a fost cevà dincolo de Caransebeș respective de Caran, care erà un opid al Severinului, adeseori granița nu erà departe de Lugoș; la răsărit munții cari se scobor pe lângă Cerna, cu orașul Severin, la ameazi cu Dunărea, la apus Nera (1).

5. Comitatul respective Banatul Severinului și districtele.

Abià sub Ludovic I (cel Mare) 1342—1382 se află date că Banatul Severinului cu comitatul Caraș a început de a fi în atare legătură organică, administrativă. Și Banatul Severinului și comitatul Caraș, încă până au fost și separate au fost împărțite în cercuri (Kerületek) cari în documentele latine se numesc acuș provinții, acuș districte, ba la 1370 se află în Banatul Severin, Sebeș, Lugos și Mihald numite comitate.

La anul 1457, când Carașul erà împreunat cu Banatul Severinului, aflăm un document, carele înșiră opt districte, anume: Lugas, Sebeș, Mihald, (Mehadia) Halmos, (Halmăs, Halmágy, Almás) Krassófö (Crășova), Borzafö (Bârzava) Komyath, Komiath (Comiat), și Ilyéd (Illadia).

Din aceste districte 4 au fost pe teritoriul Banatului Severin și anume:

1) *Halmos*, împrejurul munților Almás. Se amintește în documente din 1430, 1454, etc.

---

(1) Pesty Frigyes, *A szöréni bánság*, I, 7—8. Enciclopedia română. Dimitrie Frunzescu, *Dicționar topog. și statistic*, București 1872.

2) *Karansebeș,* la anul 1420 se află districtul Sebeș și la anul 1422 se află districtul Karan încă separate, dar la anul 1444 începe a fi Karansebeș.

3) *Mihăld,* uneori Nagy Mihăld (Mehadia) se amintește în documente din 1323, 1324, 1402, etc.

4) *Komiath* (Comiat) se amintește în documente din 1369, 1420 (Komyath), etc.

In comitatul Carașului au fost asemenea 4 districte.

5) *Ilyéd* (Iladia), acuș s'a ținut de Severin, acuș de Caras. Se amintește în documente din 1325, 1382, etc.

6) *Lugas* (Lugoș) se amintește în documente din 1390, 1431, 1442, etc.

7) *Karasfö* (Crașova), numit dela râul Caras, se amintește în documente din 1335, 1364, etc.

8) *Borzafö* (Bârzava, dela râul Bârzava) se amintește în documente din 1370, 1495, etc.

Aceste 8 districte s'au numit 8 districte *Valachice* (românești) și ele au avut drept de a judecă și după *jus Valachicum.* Pe timpul lui Ulaszló (Vladislav), 1440—1444 și pe timpul lui Ioan Hunyadi ca guvernator al Ungariei, 1444—1453 au căpătat districtele românești drepturi, cari prin Ladislau al V-lea, 1453—1458, și anume la anul 1457, au fost întărite.

De bună seamă acele districte românești au avut mari merite pentru patrie,—dar cu încetul s'au uitat (1).

Pentru unele dovezi și deslușiri, la fine se adaogă Adaosul al II-lea.

6. Banii de Severin.

Datele din cari s'au știut *Banii de Severin* erau: *a) Liber dignitariorum* (cartea demnitarilor) ce se purtă sub fiecare rege, dar din aceste cărți s'a pierdut partea cea mai mare. *b)* Diplomele și decretele regilor, cari se subscriau și de banii de Severin, dar nici aceste nu se află toate; *c)* Arhivele prelaților și ale capitolelor bisericești; *d)* Studiile istoricilor singuratici, făcute și în arhivele familiilor banilor. Din acest punct de vedere, studiul citat adeseori al lui Pesty Frigyes merită recunoștință.

(1) Pesty Frigyes, *A szörényi vármegyei hajdani oláh-Kerületek.* Discurs ținut în Academia Maghiară în 4 Oct. 1875, pag. 3—7 și 28—30, 79. Iară documentele citate pentru districte se află în Pesty Frigyes, *A szöringyi bansäg törtenete,* tomul III-lea.

După documente, căpetenia comitatului respective a Banatului Severin, totdeauna s'a chemat: *Ban de Severin*, iar teritoriul Banat de Severin; pentrucă teritoriul după modul vechiu s'a gubernat numai prin: Bani.

După documentele mai vechi s'au aflat urme de Bani, abià la 1233 Luca banus de Zeurino; la 1240 Oslu banus de Zeurino; la 1243 Stefan Csáky banus de Sievreno, la 1255 Pous banus de Zewerino (1), etc. și și atunci când Severinul s'a numit comitat, s'a gubernat de Bani; pe la 1501 se află: Bani comitatus Zuriniensis, adică căpetenia din Severin, însă nu s'a numit Comes (comite suprem, föispán) ca p. e. în comitatul Caraș. In Severin Banul a avut de ajutor doi vice-bani, unul la administrație, altul la județ, precum în comitate comitele a avut de ajutor doi vice-comiți sau doi vice-spani.

Astfel banul prim, cunoscut până acum din documente ca cel mai vechiu a fost Luca la anul 1233, adecă de pe timpul lui Andreiu al II-lea, 1205—1235. Șirul banilor de Severin după unii s'a continuat până după bătaia dela Mohács din 29 August 1526, după alții până pe timpul lui Ioan Zápolya 1540. Cei din urmă bani la 1526 au fost: Zápolya János și Kállay János. (2)

După încetarea banilor de Severin, se formează banatul de Caransebeș și banatul de Lugas. La 1536 se află Somlyai Mihály ban de Caransebeș, iar comitatul Severin capătă comiți supremi, dintre cari cel din urmă a fost Macskas Peter în 1699, pentrucă în 26 Ianuarie 1699 s'a legat pacea dela Carloviț și atunci s'a hotărît toată provincia timișană, cu capitala Timișoara, și astfel și fostul banat de Severin, să treacă în posesiunea Turciei. După pacea dela Pasaroviț din 1718, Banatul timișian s'a dat îndărăt Austriei și aceasta la 1764, pe teritoriile cam de către Dunăre a înființat granița militară . La 1873 s'a reînființat comitatul Szörény (Severin) și la 1876 s'a împreunat cu comitatul Karaș (3).

Sub Adaosul III alătur șirul banilor din Severin începând dela 1233 până la 1526, în interesul cronologiei istoriei românești,

---

(1) Pesty Frigyes, *A szörényi bánság*, I, p. 249; că a fost semnată într'un document numirea: Dionisius Zeveriensis comes, dovedește prin documente, că Severinul nu a avut comiți ci numai bani, așà banul Pous în Severin, dar totdeodată comite în Szolnok.

(2) Pesty Frigyes, l. c., I, p. 293.

(3) Pesty Frigyes, l. c., I, 30—39, 314. Enciclopedia română și Lex. de conv. Mayer.

pentrucă adeseori se amintesc atari bani, și fapte istorice în legătură cu banii, fără a fi precizat timpul. (1)

7. Castrum Severinum (sau cetatea Severinului).

In documentele latine numele se află în mai multe feluri; așà: Castrum Zewry și Zenwryniense, castrum severinum, etc. La Maghiari *a szörényi-vár, Szörény-vára*, la Români: Cetatea Severinului sau cetatea Severin și e indentică cu Turnul-Severin, oraș în Oltenia de stânga Dunării.

Pesty Frigyes zice: «Cetatea Severin a dat numele Banatului Severin, și mai târziu a comitatului Severin, și azi această cetate zace afară de granița Ungariei. Istoria cetății se poate scrie numai laolaltă cu istoria podului lui Traian. Podul s'a finit în anii 103—104 d. Hr. și Traian în al doilea răsboiu cu Dacii și-a adus oastea peste acest pod. După părerile istoricilor și geograficilor s'a stabilit că podul lui Traian a fost zidit de stânga Dunării, dela Roșava (Orșova) spre răsărit, între Cerneț (Transdierna, adică dincolo de Cerna) și între Turnul Severin. Se și poate face deosibire între ruinele vechi cari au rămas din întăriturile podului și între resturile din zidirile mai târzii. (Pesty Frigyes, A *szörényi bánság*, docum. II, p. 515—522).

Pesty Frigyes zice: Szörény, nume de geografie, târziu a ajuns la noi, numai în secolul al X-lea, când pe timpul regelui Sfântul Ștefan s'a scris că imperiul lui Achtum s'a întins dela râul Keres (Criș) până la Budin (Vidin) și Zeren (Szörény); iară la Heinrich Muglin numele e Zebrun și Tzebrun. După documentele maghiare la anul 1233, Luca se numește ban de Severin, fără a se ști pozitiv că a fost primul ban (Pesty Frigyes, II, p. 522).

Să scrutăm încă documentele istorice, în cari se află câte cevà despre Castrum Severinum (Pesty Frigyes, tom. III-lea cu provocare la numărul documentului).

In 15 Iulie, anul 1430, capitanul cetății Szorény, Orșova, Mihald, Sebeș și Zsidovár, carele și-a câștigat meritele sale sub cetatea Szörény (No. 33). La 16 Oct. 1424 Sigismund dăruise pe

(1) D-r Gheorghe Popovici, protopresbiter în Lugoș și membru corespondent al Academiei Române, în 1904 a publicat «Istoria Românilor bănățeni». Recomandăm acest op de interes istoric, pentru aceia cari vreau să câștige noțiuni mai multe despre Banatul Timișan.

Kolos Jerómos pentru meritele sale la zidirea cetății Szörény și a altor cetăți dela hotare (No. 39). La 9 Maiu 1439 regele Albert zice că deoarece noi pentru conservarea castrelor noastre Zewriniense Gewryn, Orșova, Mihald (Nr. 47 și 49). Vladislau I în 9 Aug. 1440 către cei doi Hunyady, banilor din Szörény, pentru apărarea cetăților Orșova, Szörény, Mihald și Görény (Nr. 52). Vladislav I-iu, 12 Martie 1443 zice: Castrele noastre *regale* Zewryn, Gewryn, Orșova, Peech, Zinice, Sebeș și Mihald (Nr. 55). Nicolae Haghmás în 8 Martie 1515, banul zewerinens dăruește pentru servitele la Castrum Zerveriense (Nr. 135). In 23 Fevr. 1521 Ludovic regele dăruește pe Nicolae Gerlysthe banus castri zeweriensis (primul dat despre un ban al Castrului Severin, Nr. 142).

In 7 Aprilie 1534 Ludovic al II-lea scrie Sașilor din Sibiiu și le demandă ca moneteria să o folosească și din venitul ei să dea pentru întărirea cetății Szörény și Sibiiu (Szeben), că Artandi Pál s'a însărcinat cu întărirea (Nr. 144). Tot Ludovic al II-lea în 12 Aprilie 1524 scrie Sibiienilor, că deoarece Turcii au cuprins Havasalföld (Transalpina), e foarte de lipsă zidirea de nou a cetății Szörény și pentru aceasta ordonează Sașilor, ca să dea 5.000 fl. Nr. 145 (1).

Nu-i de lipsă a cercetà mai departe. E destul a arătà, că pe ce timp Severinul erà mai în posesiunea Ungariei, deși Oltenia erà a Românilor.

Incă cevà în adausul Al IV-lea.

PARTEA III.

OLTENIA ȘI CUMANIA.

8. Oltenia.

Cu studiul trec acuma pe teritoriul României, anume în Oltenia, cândvà Valahia mică.

---

(1) Szörény a fost un sat sau prejur în apropiere de Caransebeş. In preambularea din 1561 a satului Bukin se zice că plecând din Caransebeş către *Zeoren* ajuns la dealul Grunul Bucsejej şi la părăul Szilfa, Pesty Frigyes, II, p. 542. Numele Zoren s'a tradus cu Szörény. Tot acì se află și numele personal Zereny Péter, ce aduce aminte de Zeren din timpul lui Achtum. Dar în Documentele lui Hurmuzaki, Tom. I, partea 2, N-r 46, pag. 63, la anul 1360, într'un proces pentru moșia numită Severin se zice: Quod possenioues *Züeren* Ozyag Bokrand vocatae, ect. Nicolae Kont palatinul a ţinut congregaţiunea generală cu universitatea nobililor comitatului Caraş în privinţa acelor possesiuni. Astfel Zeuren a zăcut în comitatul Caraş.

Marginile Olteniei sunt: la *nord* Carpații ardeleni; la *apus* Carpații sau munții Severinului; la *răsărit* râul Olt, care purcede din Ardeal, pe la Turnul roșu trece în România și lângă Măgurele se varsă în Dunăre, iar la amează Dunărea. Dela numele Olt a purces numele Oltenia.

Oltenia se împarte în 5 județe: începând înșirarea din sus în jos, adică de către Ardeal până la Dunăre, județele sunt:

1) Județul Vâlcea, cu capitala Râmnicul-Vâlcii, spre Ardeal. 2) Gorj cu capitala Târgul-Jiului. 3) Mehedinți, cu capitala Turnul-Severin. Ambele sunt vecine cu munții de către apus. 4) Dolj, cu capitala Craiova; 5) Romanați, cu capitala Caracal, se întind spre Olt respective spre Dunăre.

Trebue să însemn, că azi râul Cerna face marginea între Ungaria și Oltenia; că în județul Mehedinți capitala Turnul-Severin e totdeodată și portul de frunte al Olteniei; că la răsărit de Cerna, alpii carpatici sau severini se scobor către Turnul-Severin, la Maghiari Szörény vár, în documente latine Castrum Severinum (și multe alte varietăți): că acesta s'a ținut cetatea de frunte a Banatului Severin; în deosebi pe acì au fost luptele Ungurilor în contra Românilor.

Deci Oltenia (fără de Turnul-Severin și împrejur atare teritoriu, ce s'a ținut de Banatul Severin) s'a numit de regulă Terra Severini, țara Severinului; ea a fost încorporată Ungariei, și regii Ungariei, Țara Severinului au înșirat-o între țerile Ungariei, și a format-o de parte întregitoare a Banatului Severin (1).

Prin pacea dela Pasaroviț în 1718, Turcia, Oltenia o dete Austriei și Oltenia a rămas sub Austria până la pacea dela Belgrad în 1739, când apoi Oltenia s'a redat Munteniei.

9. Cumanii și Catolicismul.

a) *Cumanii.*

Inainte de deșteptarea Românilor între Carpați și Dunăre, erau Cumanii și țara lor s'a numit Cumania. Acuș papii, acuș regii Ungariei se amestecau în cauzele Cumanilor, și din scrierile papilor

(1) *Történelmi földrajzi iskolai Atlas*, în uzul școalelor de Jausz György, mapa N-r. 7, pentru începutul secolului al XIV, Szörényi bánság, Banatul Severin e suprascris pe teritoriul întreg al Olteniei, adecă până la râul Olt. Dincolo de Olt până la Siret e Valahia, iară Cumania e pusă între Siret și Dinastru.

(2) Enciclopedia română. Dimitrie Frunzescu, *Dicționar topog. și statistic*, București 1872.

și ale regilor, avem doară unicele date din timpul Cumanilor. Dar cine au fost Cumanii?

Cuma e un râu în Caucas, purcede din nordul Caucasului și se pierde în Marea Caspică. Locuitorii, cari au locuit pe ambele țărmuri ale Cumei, s'au numit Cumani, și erau de viță turanică. Cumanii în secolul al IX-lea se aflau între Ural și Volga, și de aci s'au întins spre apus, până la Dunăre și Carpați, și în secolul al XI-lea se află deja lângă Carpați și țara lor se numia Cumania.

Cumanii, la 1070, au năvălit în Ungaria, dar regele Solomon i-a învins. La 1089 au năvălit din nou în Ungaria, dar Vladislav regele Ungariei într'o luptă lângă Timiș i-a sdrobit, și pe cei prinși i-a colonizat în Iazygia, între Dunăre și Tisa. Dar roiuri de ei mai neliniștiau marginile Ungariei, deosebi ale Transilvaniei și atunci regele Vladislav i-a căutat în locuințele lor dela Dunărea de-jos și i-a bătut acolo, când vreo 10.000 de Cumani au trecut Dunărea și s'au așezat în imperiul bizantin.

Insă a venit și peste Cumani un popor și mai barbar, Mongolii sau Tătarii, cari i-au bătut pe Cumani la Kalka în 1224, dar nu i-au înfrânt. Batu chan în 1235 așà de tare i-a sdrobit, încât 40.000 de familii s'au refugiat în Ungaria, și regele Bela al IV-lea (1230—1270) le dete loc de așezare în Iazygia, între Dunăre și Tisa și teritoriul acesta s'a numit Cumania.

Acum la 1241 Tătarii prin pasul Tömös și Rodna năvălesc în Ungaria, dar Cumanii tot mai neliniștesc Ungaria și pentru aceasta în anul 1279 regele Ludovic al IV-lea ordonează diregătorilor ca să prindă pe Cumani, să-i adune și așeze în locul destinat pentru ei de Bela al IV-lea (Hurmuzaki I, N-rul 341). Bela al IV-lea la 1233—1236 s'a proclamat de regele Cumaniei, care pe timpul său a fost între Olt și Carpați până peste Dnistru, iară dela Olt spre apus a fost țara Severinului, în care încă vor fi fost Cumani, fără ca față de regele să se fi ridicat la o valoare (1).

b) *Catolicismul în Cumania.*

Prima noțiune avem la 1211, când regele Andreiu al II-lea țara Bârsei a dăruit-o cavalerilor Teutoni ca să apere regatul Ungariei în contra Cumaniei (Hurm. I, Nr. 41) și când cavalerii Teutoni pe

(1) ad. a) I. Enciclopedia română; Lexicon de conversațiune; Mayer. Iausz Gyiörgy, mapa citată sub N-rii 4, 5, 7.

teritoriul Cumaniei fundează Transalpina, și în care se formează Ungro-Vlahia între Olt și Siret (1).

La 1217 Papa Honoriu al III-lea autorizează pe *episcopul Cumanilor*, ca să poată rescumpără dijmele și moșiile ce au fost date în folosința locuitorilor (Hurm. I, No. 45). Lipsesc documentele anterioare, înainte de fondarea episcopatului Cumanilor, cari ar arătà că catolicismul încă mai de mult a prins rădăcini în Cumania. La 1218 Papa Honorin al III-lea autorizează pe arhiepiscopul din Calocea (dieceza lui între Dunăre și Tisa) ca să cerceteze și decidă neînțelegerea ce există între *canonicii episcopiei Cumanilor*, din cauză că dânșii au jurat, ca să țină masă comună (Hurm. I, No. 48). Tot la 1218, canonicii din episcopia Cumanilor roagă pe Papa, ca să le permită ca să împărțească dijmele acestei episcopii (Hurm. No. 49). Când se amintesc canonicii episcopiei, se dovedește că episcopia a avut capitolul său și că de mult a fost organizată.

La 1227 Papa Grigoriu al IX-lea trimite pe arhiepiscopul din Strigon ca legat (sol) în țara Cumanilor, ca să predice și boteze, să ridice biserici și să institue preoți și episcopi (Hurm. I, No. 77). La 1228 Papa Grigorie al IX-lea încunoștințează pe călugării predicatori, din Ungaria, că arhiepiscopul din Strigon a denumit pe Teodoric ca episcop al Cumanilor (Hurm. I, No. 82). La 1228 Teodoric episcopul Cumanilor sfătuește pe Secuii din Transilvania, ca să nu se supere pentru înființarea episcopiei Cumanilor, fiindcă în una și aceeaș biserică se pot întruni Secuii, Cumanii și Olachii (2) (Românii) (Hurm. I, No. 84). La 1229 Papa Grigorie al IX-lea felicită pe arhiepiscopul din Strigon și-l încredințează ca să ierte păcatele acelora cari vor merge în Cumania, ca să construească biserici și edificii, *pentrucă gintea cumană până acuma a fost nomadă* și n'a avut locuințe stabile (Hurm. I, No. 86). Cumanii se arătau mai ales în grupe de călăreți.

Tot la 1229 Papa Grigorie al IX-lea scrie episcopului din Cumania, că dânsul de acuma înainte *are să fie supus numai pontificiului roman* (adecă Papei din Roma) și-l autorizează ca să poată absolvà (a le iertà păcatele) pe Cumani în cazuri mai puțin grave (Hurm. I, pag. 87) (3). La 1229 Papa Grigorie al IX-lea scrie Cumanilor

(1) Vezi *Negru Vodă și epoca lui.*

(2) Olachi, numele ce Maghiarii ni l-au dat; Oláh (Român).

(3) Papii încep de a-și aserà protestatea lor asupra Cumaniei, precum în *Negru Vodă și epoca lui*, asupra Transalpiniei.

cari au trecut la religiunea creștină (catolică), că-i *primește sub protecțiunea scaunului apostolic cu persoanele și averile lor*, ca ei să nu fie în primejdie ca cinevà, din cauză că a trecut la religiunea creștină, să nvălească asupra *țerii lor*. (Hurm. I, No. 88). La 1231 papa Grigoriu al IX-lea dojenește pe Andreiu al II-lea regele Ungariei, că pentru răscumpărarea pagubelor, făcute de Cumani, regele a dăruit cavalerilor Teutoni din țara Bârsei o parte din Cumania, dincolo de munții cu neauă (Transalpina) (1) (Hurm. No. 91 (cevà mai târziu Ungro-Vlahia).

S'a zis mai sus, că Batu-chan la 1235 a bătut pe Cumani, că 40.000 de familii cumane s'au refugiat în Ungaria și că Bela IV-lea i-a colonizat în Jazygia, dela Cumani numită Cumania. Românii din Cumania dintre Olt și Dinistru, a trebuit să servească în armata Cumanilor, și Cumanii au dus mulți Români cu sine în Cumania, de bună samă mulți și înrudiți. După codex. dipl. comitum Zichy II, 268, publicat de Hurmuzachi I, p. 2, No. 6, în anul 1347, se zice: Cumceg căpitanul Cumanilor din tribul Chertan care a descălecat în Ungaria, permite la 12 Cumani ca să poată remâneà pe moșiile magistrului Theuthes. Nicolae Densușanu face observațiunea cum că numele acestor Cumani în parte mare sunt românești. Așà e și acuma e de explicat, adică că și Românii s'au dus cu Cumanii între Tisa și Dunăre. Dar Ion Mocioni (tata lui Petru, Andreiu Antonie, Gheorghe și Lucian), când pe la 1852 eram crescător al nepoților Alexandru și Eugenie, disputând cu mine despre tema, că oare Românii vechi trecut-au peste Tisa spre apus, mi-a povestit, că înainte de 1848 a călătorit în Cumania și acolo a aflat între bătrâni Români cari încă vorbiau românește și în casă a văzut icoana s-ta Maria după ritul oriental.

PARTEA IV.

ȚARA SEVERINULUI ȘI CATOLICISMUL.

10. Numele țerii Severinului.

In partea I, sub 2 am arătat că încă sub Sfântul Ștefan țara Severinului s'a numit Zeren. Mai târziu numirile cele mai vechi

(1) Ocărește pe regele, pentrucă papa Cumania a considerat-o de țara sa.

se află în scrisorile Papilor, cari acele numiri numai din epistolele regilor Ungariei le-au putut cunoaște.

Așà la 1237 Papa Grigorie al IX-lea autorizează pe frații din ordinul predicatorilor, că *Terra Ceurin* să o convertească la religiunea romano-catolică (Hurmuzaki, No. 95, 96 și 97).

La 1238 Papa Grigorie al IX-lea concede regelui Bela IV ca să încorporeze terram quae *Zemram* nominatur, unui episcop sau episcopat să se incopcie (Hurm. I, No. 133).

La 1239 Bela IV roagă pe Papa Grigorie al IX-lea, ca să încorporeze terra, quae *Zeuren* nominatur atărui episcopat (Hurm. I, 140). Fiind vorba de episcopat, s'a putut înțelege episcopatul Cianadului, care s'a întins peste Banatul Severin și Cetatea Severin, ori episcopatul din Alba-Iulia, care s'a întins peste tot Ardealul. La 1247 Bela IV dă o diplomă pentru Ioaniți. In 1251 Papa Grigorie al IX-lea o întărește și în aceasta se zice: *tota terra de Zeurino*, cu munții și cu toate apertinențele. Această țară de Zeurin a fost teritoriul Olteniei,—afară de orașul Severin. In document se face deosebire de Cumania «dela râul Olt (spre răsărit) și dela Alpii Ultrasilvani (spre Nord); *toată Cumania* încă o dăruește magiștrilor Rembald și fraților din ordinul Ioaniților (Hurm. I, No. 193). La 1270 Ștefan al V-lea amintește că Bulgarii au devastat Terram nostram de Zeurino (Hurm. I, No. 258)». Pe viitor abià mai afli când și când amintiri de «Terra Severini, pentrucă această țară, adică Oltenia a început a se numì Transalpina. In discursul *Negru Vodă și epoca lui* am arătat, că la răsărit de Olt, la amiazi de Carpații dela pasurile Tömös și Bran, intre Olt și Seret, teren anumit s'a numit Transalpina, acuma voiu dovedì că și Oltenia s'a numit Transalpina, ca în istorie să nu se facă confuziune în teritorii.

a) *Transalpina (Oltenia).*

Ladislau al IV-lea amintește despre răsboiul cu Litean, că acesta a ocupat din regatul nostru *Ultra Alpes* (dincolo de Alpi, adică de munți ardeleni). E vorba de țara Severinului (Hurm. I, an. 1285, No. 366 și 367). La 1324 Carol Robert trimite delegațiuni ad Basarab Voywodam nostrum Transalpinum (Hurm. I, No. 467). La 1327 Papa Ioan al XXII scrie lui Basarab Woywod Transalpinus (Hurm. I, 476). La 1331 Carol Robert amintește de expedițiunea ce a avut-o în partibus transalpinis (în părțile transalpine) (Hurm. I, No. 490). Tot acela la 1332 zice: In atari margini ale regatului nostru, quae in terra Trans-

alpina, prin Basarab se țin în posesiune spre paguba coroanei (Hurm. I, No. 498). La 1333 în părțile transalpine în contra lui Basarab (Hurm. I, No. 499). La 1335 Terra Transalpina, unde prin Basarab Olachul (Hurm. I, No. 507) La 1335 in Terra Transalpina (No. 508). Tot în acel an în partibus transalpinis (No. 510). La 1336 Carol Robert amintește când: terram transalpinam visitassemus. (No. 515). La 1351 ad partes transalpinas (Hurm. I, No. 12). La 1352 in partibus transalpinis (No. 17). La 1354 in terra transalpina, unde prin Basarab Olachul (No. 27), iară la 1355 Alexandru Basarab, voivoda nostru transalpin (Hurm. I 2, No. 28). E destul și până acì spre a dovedì, că Oltenia în documentele Ungariei s'a numit Terra Severini și Transalpina, adică țara dincolo de Alpi (munți, Carpații Ardealului) (1).

11. Catolicismul în țara Severinului (sau Oltenia).

Ca de introducere, trebue să spun cevà despre starea generală a catolicismului în Europa, ca să-l pricepem mai bine în epoca despre care scriem. Nu vreau să ating despre anii dela Hristos până la 1048 d. Hr., ci de acì încolo.

1) Ridicarea papismului asupra imperialismului. Luptele între anii 1048—1179.

2) Catolicismul roman în culmea înălțării sale, între anii 1200-1294.

3) Căderea papismului în față cu ideile de fundare de stat și de naționalitate între anii 1302—1394.

Acum în Europa încep a se fundà state independente și naționale. Așà se întâmplă și în Oltenia. Domnește un principiu general în Europa. In această epocă vedem și fundarea unui stat național în Oltenia, deși Românii au stat mult sub influența papismului (2).

---

(1) Transilvania (Ardealul) în documentele Ungariei se numește: terra ultrasilvas (țara dincolo de pădure, adecă de Silvania). Ultrasilvanus (ardelean) Hurm. I, la anul 1197 1211, 1212, 1222, 1228, 1291, etc. Ultra Silvas Alpes, (munții, Carpații dincolo de pădure și partes, anii 1223, 1225, 1238, 1251, 1291).

La anul 1246 (Hurm. I, No. 180) Ascelin Călugărul descrie călătoria sa la Tătari și zice: să te miri de atâta ucidere a oamenilor și mai ales a Ungurilor, (Montanorun) Muntenilor și Polonilor. Eu acì am aflat mai întâiu de numele: Monteni, Munteni.

(2) Lexicon de conv. Meyer, la Kirche, p. 746, *Leittafel der Kirchengeschichte.*

Ca punct de plecare să iau anul 1233, când Luca se amintește de Ban al Severinului (în comitatul Severinului). Dela 1205—1235 a domnit regele Andreiu al II-lea, dar decretul respectiv l-a dat Bela (principele de coroană) mai târziu al IV-lea.

La 1237 papa Grigoriu al IX-lea autorizează pe călugării predicatori, *așezați* în țara Ceurin, Severin, că în cazuri mai puțin grave să poată absolvà pe cei excomnicați, ca astfeliu mulțimea poporului din țara Ceurin să se întoarcă cu mai mult zel la credința catolică (Hurm. I, No. 115).

La 1237 papa Grigoriu al IX-lea autorizează pe călugrii predicatori din țara Ceurin, ca deoarece în părțile acelea nu-s episcopi (catolici), să sfințească paliele (preoților) pentru altar, și veșmintele preoțești, și să înființeze cimeterii (ținterime, morminți) (Hurm. I, No. 116). Tot la 1237 papa Grigoriu IX-lea invită pe *noi credincioșii* locuitori în țara Cheurin (Severin), ca cu iubire să primească pe călugării predicatori din Ungaria, rugători regelui etern, ca să asculte de învățăturile lor, că spiritul sfânt purcede dela tatăl și dela fiul (Hurm. I, No. 117).

Așà se vede că călugării predicatori erau așezați cu mulți ani înainte de 1237 și că papa a aflat terenul destul de pregătit, ca să dispună și despre țara Severinului. La 1238 papa Gregoriu al IX-lea felicită pe regele Bela al IV-lea, că e dispus să plece în contra lui Asan (dincolo de Balcan) și pentu aceasta la rugarea lui (a regelui) îi concede, ca să încorporeze țara Zemra (Severin), unde popoarele nu au fost supuse vreunui episcop sau episcopat, și îi zice, ca să primească un arhiepiscop ori un episcop din regatul său (Hurm. I, No. 1333). La 1239 regele Bela al IV-lea roagă pe papa Grigoriu al IX-lea ca să-i conceadă să încorporeze țara Zeuren (Severin) la vreun episcopat oarecare (Hurm. I, No. 140). La anul 1246, Bela al IV-lea dă un decret în cauză din Ungaria și acesta e subscris și de episcopul romano-catolic «*Gregorius Zeuriniensis*» (Hurm. I, No. 181).

Țara Severinului nu s'a încorporat nici episcopatului Cianad, nici episcopatului din Alba-Iulia, și Bela al IV-lea după încorporare, ca parte din Ungaria, i-a dat episcop separat pe Gregoriu. Și în epoca aceasta nu este nici o urmă, că țara Severinului ar fi fost încorporată cu Banatul (Comitatul) Severinului, și că ar fi fost administrată de Banul din Severin. Aceasta se documentează și prin următoarele:

Bela al IV-lea în 1247 dă o diplomă, o donațiune în favoarea cavalerilor Ioaniți (2) și acestora le donează toată țara Severinului și toată Cumania (dela Olt spre răsărit până către Dnistru, sau doară și dincolo). Această diplomă ca dată de Bela al IV-lea nu e publicată, dar este un ducoment dela papa Inocențiu al IV-lea carele la 1251 întărește diploma lui Bela și o reproduce în toată extensiunea sa (Hurm. I, N-r. 193). Această diplomă e începutul pentru istoria națională românească, și pentru aceasta o fac cunoscută în partea următoare. Despre Ioaniți mai vine numai odată amintire la anul 1248, când papa Ioanițiu al IV-lea provoacă pe Ioaniți, ca dacă Tătarii ar mai intrà în Ungaria, ei să ajute Ungaria (Hurm. I, Nr. 185).

Pesty Frigyes ne arată că Bela al IV-lea la anul 1247 a dăruit Ioaniților Țara Severinului și că Ioaniții la 1254, au părăsit țara, fără ca să se mai reîntoarcă (3). Ioaniții în 7 ani nici n'au putut ca să iea în posesiune țara Severinului și toată Cumania, cu atâta mai puțin să organizeze atare administrare. Gheorghe Șincai, după Engel, zice: «Mi se-mi pare că Ioaniții sau n'au intrat în stăpânirea Zeverinului, sau de au intrat, a trebuit curând să iese afară pentru puterea protivnicilor din vecini, sau că doară s'au chiemat de însuș Bela al IV-lea la răsboiul din Stiria, care a început la anul 1249» (4).

Tot Pesty Frigyes cu referință la primul episcop romano-catolic în țara Severinului, adică la anul 1246, Gregoriu Zeuriniensis, spune că în țara Severinului afară de acest Gregorius, în decursul secolilor, abià s'a mai aflat urmă, la 1362 de Gregorius, la 1431 de Luca, la 1439 de Benedict și la 1502 de Gregorius (5). Poate că istoria României va ști spune cauzele.

---

(2) Ioaniții erau preoți-ostași, ca și cavalerii Teutoni. Din ordinele cele mai vechi, și ei cavalerii Ioaniți, după numele unui sfânt numit Ion din Ierusalim, și titula lor a fost «Fratres hospitales sancti Iohanis». La 1113 au fost întărite regulele ordinului.

(3) Pesty Frigyes, *A Szörényi bánságy torténete*, tom. I, p. 248.

(4) *Cronica Românilor*, Tom. I, p. 433, la an. 1247.

(5) Pesty Frigyes, l. c., p. 332.

PARTEA V.

SCHIȚĂ DIN INCEPUTUL ISTORIEI ROMÂNEȘTI IN OLTENIA.

12. Diploma regelui Bela IV și amintirile din ea.

Bela al IV-lea regele Ungariei a domnit dela 1235 până la 1270. El la anul 1247 a dat o diplomă cavalerilor Ioaniți, cărora le-a dăruit *toată țara Severinului* (Oltenia) și *toată Cumania* (dela Olt spre răsărit până la Dnistru). Papa Inocențiu al IV-lea această diplomă a întărit-o și diploma se află numai în formă de întărire (Hurm. I, p. 133).

Gheorghe Șincai (în *Cron. Românilor* I, p. 427) a tradus diploma întreagă și astfel nu e lipsă ca să o comunic în toată întinderea sa, ci o voiu analiză după punctele esențiale, căci așă e ușor priceputá.

1. Bela al IV-lea în donațiune se numește pe sine și regele Cumaniei și zice că s'a sfătuit cu fratele Rembald, marele magistru al caselor (domus) ospitalului din Ierusalim (adică cu căpetenia cavalerilor Ioaniți) și cu Rembald s'a legat pe sine și casa ospitalului întru ajutorul crăimii noastre și spre apărarea credinței creștinești va prinde urme după forma mai jos adusă.

2. Ii dăm și dăruim lui Rembald și, prin el, casei numite «totam terram de Zeverino» (toată țara sau pământul de Severin) cu munții ce se țin de această țară și cu toate alte aparținenții asemenea o dăm cu chinezatele lui *Ion* și a lui *Farkas* (1) până la râul Olt.

a) Scoțând afară din donațiune pământul chinezatului voevodului Lynioy (Linoiu), care îl lăsăm Olachilor (Românilor), așă precum l-au ținut până acum.

3. Totuș așă le dăm (lui Rembald și casei lui), că *jumătate* din toate folosurile, veniturile și serviciile din toată țara Zeurinului și din chinezatele numite o rezervăm pentru noi și moștenitorii noștri, iar *cealaltă jumătate* (din folosuri, etc.) o cedăm spre folosință casei numite.

a) și scoțând afară bisericile zidite și cari se vor zidì în toate pământurile (țerile) mai sus zise, din ale cărora venituri nimic nu re-

---

(1) Farkas. Pesty Frigyes zice: Chnezii cari se află pe ambele părţi ale Oltului, n'au fost decât diregători numiţi acolo de regele Ungariei, şi că aceia adeseori au fost Magiari, arată numele Farkas (*A Szörényi Bánság*, I, p. 18).

zervăm pentru noi (rege) pentru a salvà reverența și drepturile arhiepiscopilor și episcopilor, ce prin aceasta sunt de a se recunoaște.

b) scoțând încă afară (din donațiune) și toate morile dintre granițele numitelor țeri, ori unde morile ar fi făcute sau se vor face, cari sunt ale regelui.

4. Afară de cele din Țara *Lytua* (1) cu edificiile și toate agriculturile ce s'au făcut cu spesele fraților zisei case, cu fânațele și pășunile pentru vitele lor, așișderea cu pescăriile cari sunt acuma sau se vor face pentru dânșii, cari toate le lăsăm spre folosul fraților acestora.

a) Dar vor fi comune: pescuitul Dunărei și pescăriile dela Cheley (Celey) le ținem noi (regele) cu zișii frați în comunitate.

5. Asemenea concedem și *jumătate* din toate veniturile și foloasele ce se culeg dela Olachii (Românii) cari locuesc în țara *Lytua* (scoțând afară țară Harsacului în apertinențele sale), regelui să se culeagă, iar domus hospitalis să primească cele mai înainte zise (adică cealaltă *jumătate*).

6. Voim încă că amintiții Olachi spre apărarea țerii și spre alungarea ori răsbunarea injuriilor ce se fac de străini, cari nu sunt supuși regatului nostru,—zișilor frați (Ioaniți) să stea întru ajutor cu aparatul lor de răsboiu, și din contră, acei frați în cazuri asemenea să fie îndatorați a da Olachilor ajutorul și sprijinul, așà precum se poate.

7. Iară dacă noi vom mobilizà oastea noastră în contra Bulgariei, Greciei și a Cumaniei, a treia parte din toți locuitorii abili de răsboiu să plece cu oastea și din achisițiunile de răsboiu atât mobile precum și imobile, domus hospitalis (adică Ioaniții) după proporțiunea numărului persoanelor din oastea de Zeurin și din arme să capete o porțiune.

8. Către acestea am dăruit perceptorului (Rembald) numit mai înainte și prin el casei ospitale începând dela fluviul Olt și dela

(1) Țara Lytua In latina documentelor citate *u* adeseori a sunat ca *v*. Din acest motiv Gheorghe Șincai în *Cron. Rom.* I, p. 428, Lytua a tradus-o cu Litva. De acì Lit-va-nia, o țară pe țărmii mării. Lit însomnează țărm de apă, și Litua-Litva a fost partea Olteniei către și pe țărmii Dunărei; latinește litus, litoral. Pentru aceasta se amintește în document de pescuitul Dunărei și pescăriile dela Celeiu, pe țărmul Dunărei. Mai târziu voivodul din Lytua se numește Lython (unde on înseamnă om, ca on în Teuton), la Fejér Lyth-en, din care nume la Romani s'a format Lit-ean, unde en și ean asemenea înseamnă om.

Alpii ultrasilvani (Carpații ardeleni) *toată Cumania* (1) sub condițiunile cari s'au spus la «Țara Zeurinului» (Severinului).

a) scoțând afară (din donațiune) țara lui Szeneslay, voivodul Olachilor (Românilor), ce o lăsăm acelora (Olachilor), precum ei și până acì au ținut-o, cu condițiunile ce mai sus s'au ordonat pentru țara Lytua.

9. Iar nici aceea nu putem trece cu vederea, că dela intrarea numiților frați (Ioaniți) în posesiune, până la 25 de ani, toate veniturile ţerii Cumaniei întregi să le primească casa fraților.

a) scoțând afară din donațiune veniturile ţerii lui Szeneslay, așà că din acestea frații vor primì numai *jumătate* din venituri și foloase.

10. Iară spesele ce se fac cu paza pentru castre sau întărituri, trebue să ne fie comune așà nouă (regelui) precum numiților frați, salvând alte condițiuni pe partea noastră (regească) și excepțiuni pe partea casei ospitale în țara Cumaniei, precum de biserici, mori, de toate altele, cari una câte una s'au înșirat mai sus la țara Zeurinului.

11. Și pentru edificarea castrelor în zisa țară a Cumaniei și în contra oricăror năvălitori ai țerii Cumaniei vom cere sfatul și puterile acestor frați, și dacă va fi de lipsă și de zișii frați vom fi noi recercați și încetând toate alte piedici, și în persoana noastră (regească) vom merge acolo (în Cumania, Hurm. I, p. 193 p. 240).

In scrierea mea: *Negru Vodă și epoca lui* am arătat că regele Andreiu al II-lea pe cavalerii teutonici la an. 1225 i-a alungat din Țara Bârsei și din Transalpina (Ungro-Vlahia); acum în această scriere mai sus am arătat, că cavalerii Ioaniți la 1254 au părăsit țara Severinului și că Cumania nici n'au putut-o luà în stăpânire.

Dela anul 1247 până la 1285, adică 38 de ani, nu se mai află amintire de materialul acesta istoric, de starea Olteniei. Regele Ladislau al IV-lea se suie pe tronul Ungariei și domnește dela 1272 până la 1290. Regele într'un document din 1285 numără meritele

---

(1) Toată Cumania erà dela Olt spre răsărit până la Dnistru. Gheorghe Sincai, *Cron. Român.* I, 422, zice că Bela al IV-lea nu a stăpânit Cumania ca să o poată dărui, ci numai a dorit ca să o aibă (prin Ioaniți).

Szeneslay a fost doar Voivod în Cumania, adică dela Olt spre răsărit. Acì se poate presupune, că a fost între Olt și Seret, unde Negru Vodă își fondase țară la an. 1215. Aceasta nu ar fi împiedicat pe regele să dăruească și Cumania și în ea să susțină pe Szeneslay—,dar, precum știm, Ioaniții la 1254 au părăsit toate țerile ce le-au căpătat în dar.

magistrului Gheorghe, fiul lui Simeon, pentru rege, și între alte merite, regele spune și următoarele:

«In fine și când noi după moartea prea iubitului tată al nostru în etate puerilă am început a domnì (adică la 1272), Lython (1) la olaltă cu frații săi, prin infidelitatea sa—atare parte din regatul nostru, ce se află dincolo de Alpi (Carpații Transalpini), a cuprins-o pentru sine, și veniturile acelei părți, cari ni se cuveniau nouă, nici după multe admonițiuni nu s'a cugetat să ni se dea. Atunci noi pe adeseori numitul magistru Gheorghe, l-am trimis în contra lui Lython, iar Gheorghe cu opera (fapta) cea mai înaltă a fidelității sale s'a luptat cu el (Lython) și l-a omorît și pe fratele lui, cu numele Bărbath, l-a prins și l-a adus înaintea noastră (a regelui) și dela care (Bărbath) noi am făcut ca să se stoarcă nu o mică cantitate de bani, și așà, prin serviciile aceluiaș magistru Gheorghe al nostru tributul nostru în acele părți a fost restaurat. (Hurm. No. 366, p. 454). Regele Ladislav al IV-lea tot în anul 1285 amintește de răsboiul său cu Litean Voevodul, înșiră din nou meritele magistrului Gheorghe și îi face donațiune nouă. Cele de mai sus se repețesc din cuvânt în cuvânt (Hurm. I, No. 367, pag. 457).

La anul 1288, magistrul Gheorghe in numele său face documentul și în el amintise de serviciile comitelui Petrus, când Ladislau al IV-lea s'a luptat în contra lui Lythen (Litean) și în document se zice: «Asemenea, când pe Litua (alias Lythen) voivoda necredincios, din porunca aceluiaș (Gheorghe) pe Bărbath îl adusesem prins în fața domnului rege al nostru, acel comite Petrus, cu vărsarea sângelui său, prin acea faptă nouă ne-a făcut serviciile cele mai credincioase (Hurm. I, No. 389, p. 483).

(1) Lython, Lytu-a, la Fejér se află Lytira, iar Lynioy (Linoiu) la Fejér se află Lyrtioy. Pesty Frigyes zice că pământul Lytira verisimil e prejurul dela râul Lotru, ce curge în Olt (*A Szörényi Bánság*, I, p. 17), Intr'un document din anul 1233 râul Lotru se numește Lothur. (Hurm. I, No. 99) Lytua a fost la Dunăre și astfel nu poate fi pe lângă Lotru care e în Carpați. Numele Lotru purcede din la, lo, ori lu, apă și ter, mică. Latorița și Loterie, azi pârae cari se varsă în Lotru. Luther e un pârău in Germania. Lython Edvard Georg, un literat englez. Domnul D. Onciul mi-a spus că pe Linoy și Lython ii ține identici.

PARTEA VI.

13. In titulatura unor voievozi români se află și titlul de Banus de Zeurino adică ban de Severin.

Fiindcă în această scriere se cuprinde studiul despre Banul de Severin și despre Banatul Severin, trebue ca să lămuresc chestiunea referitoare la acest obiect, anume: unii voivozi sau principi români, între alte titulaturi au avut și titlul de «Ban de Severin».

Trebue căutat adevărul, căci istoria e numai ce s'a dovedit ca adevăr, bazat pe documente. Din acest titlu, unii scriitori români au dedus că principii români pentru aceea poartă acest titlu pentrucă au cuprins Banatul Severinului (comitatul întreg al Severinului și comitatul Caraș, când acestea au fost împreunate) și astfel ei au avut drept la acest titlu. Firește că aserțiunea aceasta încă a făcut mare confuziune în istoria română,—numai pentrucă nu s'au scrutat documentele respective.

Titlul de ban de Severin a fost dat de regele Ungariei acelui voevod român carele *a)* ca un vasal a fost sub ascultare, sau *b)* carele a fost în alianță cu regele pentru atari scopuri de răsboiu. Din întâmplare toate documentele referitoare sunt date de înșiși domnitorii români (Hurmuzaki, I, p. 2). Și pentru aceasta, unii istorici maghiari, asemenea fără de a studià, aserează că voevozii români au uzurpat acest titlu.

Banatul Severinului (comitatul Severin și Caraș), dela Sfântul Ștefan încoace, nici când nu a fost cuprins de principii români, și dacă ici colea cetatea Szörény (orașul Turnul Severin) a fost cuprinsă de voivozi români, aceasta nu împuternicește la titlul de ban al Severinului. Eu voiu arătà ca și atunci, când atare voevod român a purtat titlul de ban de Severin, Severinul a avut banii săi proprii, numiți de regele. In urmare se primește, se dovedește, că regii Ungariei au dăruit pe atari voievozi români cu titlul de ban de Severin.

Regele Ludovic I sau cel Mare a domnit dela 1342—1382. Carol al II-lea dela 1382—1387, iară Sigismund dela 1387—1437. Din epoca acestora am cules documentele citate.

La anul 1368 Vlad voievodul zice: «Ladislaus Dei et regiæ Majestatis gratia woievoda Transalpinus et Banus de Zeurino. (Eu Vlad din mila lui Dumnezeu și a Maiestății Sale regelui, Voievod trans-

alpin și Ban de Severin). Cu scrisoarea de față recomandăm memoriei tuturor acelora de cari se atinge, că, când principele excelentisim Domnul Ludovic, renumitul rege al Ungariei, generosul domnul nostru natural, carele a trimis la mine pe Lepes pentru pace, între mine și neguțătorii din Brașov. In țara lui Transalpină se înșiră orașele Câmpul-Lung, Slatina și Brăila, astfel în Valahia mare (Hurm. I, p. 2, No. 108).

Să nu creadă cinevà, că Vlad Vodă a fost în posesiunea Banatului Severin, pentru căregele Ludovic I, tot în anul 1368, dar cu câtevà luni mai nainte, conferește Românului (din Banat) Benedict Heem: Banatul Bulgariei dimpreună cu castrele Timișoarei, Jidovinului, Sebeșului, Mihádyd-ului (Mehadiei) și Orșovei (Hurm. I, 2, No. 106). Aceste trei castre din urmă sunt în comitatul respective banatul Severinului. Dar dovada pe deasupra: La 1368 în Liber Dignitariorum ca ban de Severin e insemnat Heem Benedek (Pesty Frigyes, *A Szörényi Bánság*, I, p. 162). Așà se repețesc toate documentele, dar pentru convingere încă unele.

La anul 1369 tot Voivodul Vlad zice: «Ladislaus Dei et regis Hungariae gratia Vajvoda Transalpinus, Banus de Zewerino, nec non dux de Fogaras (Vlad din mila lui Dumnezeu și a regelui Ungariei, voivoda transalpin, ban de Zeverin și duce de Fogaras). Vlad se numește fiul lui Alexandru și *dă drepturi catolicilor*, acelora cari țin ritul și datinele bisericii române. Documentul e datat în Argyas (Argeș), astfel iară în Valahia mare (Hurm. I, 2, No. 112).

Pesty Frigyes despre Vlad ca banus de Zevrino zice: «După cum se crede, a fost numai titlul ce l-a conces regele Ludovic ca să-l poarte Vlad ca voivoda reîntors la credință către regele. Dar și în Liber dignitoriorum la anii 1369, 1370 și 1371 ca ban de Severin e introdus Heem Benedek (*A Szörényi Bánság* I, p, 265).

La anul 1372 Vlad dăruește magistrului Ladislau, unui înrudit, târgul Șercaia și alte sate din țara Făgărașului. Vlad zice: Vladislaus Vajvoda Transalpinus, Banus de Zeurino et dux novae plantationis terrae Fugoras, și documentul e datat în Argios (Arges), reședința principelui, asemenea în Valahia mare. Vlad în document zice: Când noi eram încă sub jug, dar în grația principelui numit (Ludovic) și am ridicat noi o oaste validă în contra Turcilor necredincioși și a împăratului din Tyrna (Târnova) în Bulgaria: Serenisimul principe Ludovic, ilustrul rege al Ungariei, domnul nostru natural. Ce se atinge de donațiunea lui Vlad în Făgăraș, acesta se roagă de domnul natural și de moștenitorii lui, că documentul «in

vigore suo confirmet», adică regele să-l întărească (Hurm. I, 2, No. 148). Dar după Liber Dignitariorum în anii 1372—1375 ban de Severin a fost Liszkai Pál (Pesty Frigyes, l. c., I, p. 363).

In documentele cari după datină se subscriau și de banul Severinului, adeseori e însemnat că demnitatea de ban e vacantă, după limba maghiară: *Üres* (goală). Din aceasta la unii istorici români se zice, că atunci banatul Severinului a fost în posesiunea Românilor. Nici vorbă. E o rătăcire ușuratică.

Dar să vedem și epoca lui Mircea, căci peste toate lumină și adevăr trebue în istoria românească.

La 1390 Mircea încheie un tractat de alianță cu Vladislav regele Poloniei în contra regelui Sigismund. Mircea în document zice: «Mircius Dei gratia Woyvoda Transalpinus, Fogaras et Omlás dux, Severini comes, terrarum Dobrodicii Despotus et Tristri Dominus (Hurm. I, 2, No. 262).

In document Severini comes e smintă, pentrucă precum s'a arătat, Severinul a avut ban. Tot la anul 1390 Sigismund regele dăruește, Nicolao Perén bano Zeurinensi un castel și mai multe moșii pentru meritele în contra Turcilor (Hurm. I, 2, No. 268) și Pesty Frigyes zice că, la 1390, banul Severinului a fost Perényi Miklos și că Severinul nu a avut comes (P. T. I, p. 267).

La 1390—1391 Niculae Peren e banul Severinului (Hurm. I, 2, No. 274 și No. 281). Incă la 1391 Mircea are un titlu grandios: Nos, Ioannes Mircsa Dei gratia *princeps* et Vajvoda totius *Regni* Vallachiae incipiendo ab Alpibus usque ad confinia Tartariae, totiusque Terrae Fogaras perpetuus dominus, și face donațiuni în țara Făgărașului (Hurm. I, 2, 282), iară la 1395 Mircea are titlul Nos Mirchya voivoda Transalpinus, dux de Fogaras et Banus de Zéwrin și documentul e un tractat de alianță cu regele Sigismund. (Hurm. I, 2, No. 302) Astfel Mircea când a fost în relațiuni bune cu regele Ungariei, a avut titlu de Banus de Zewrin. După Liber Dignitariorum, demnitatea de ban e vacantă la 1395, dar la Pesty Frigyes ca ban e pus Mircea, firește numai cu titlu și nu ca ban în realitate, și Pesty Frigyes zice: După asertiunea istoricului Mihaiu Horwáth, regele Sigismund pe voivodul Mircea l-a numit duce de Fogaras și ban de Severin, atunci când el s'a întâlnit în Brașov (*A Szörényi Bánság* I, p. 270).

Așă dară din documentele citate se vede că principii români, cari au avut titlul de bani de Severin, nici când n'au avut Banatul Severin (adică comitatul Severin și, când către acesta a fost alăturat

și comitatul Caras, Carasul) în posesiune, ci că titlul de ban de Severin s'a dăruit de regele Ungariei, când între aceștia și principii români erau relațiuni bune.

Și în cât văzurăm și titlul de Fogaras și de Omlas, aceasta stă pe asemenea baze istorice, cari mi-au format un studiu special și separat.

PARTEA VII.

ASANEȘTII ȘI BULGARII.

14. Asaneștii.

Dinastia Asaneștilor în imperiul bulgaro-valah începe la anul 1186 și finește la anul 1257. Asaneștii erau neîncetat în luptă cu împărații bizantini și cu Francii cari au vrut să fundeze imperiul latin în Constantinopole și luptele Asaneștilor erau tot dela Balcani spre amiazi și pentru aceasta nu puteau să ajute Românilor din stânga Dunării, și nici mi-a succes a aflà vreun dat istoric despre ajutorul lor; ba din contră, papii neîncetat provocau pe regii Ungariei ca să poarte răsboiu asupra Asaneștilor și țara lor să o anexeze Ungariei.

Și deoarece eu dela unii istorici români am auzit părerea, că Asaneștii de dincolo de Balcani ar fi avut atare activitate la fundarea istoriei Românilor din stânga Dunărei, sau barem influență mare, mai ales între anii 1215 (Negru Vodă) și 1247 (Litean Vodă), mai departe deoarece eu această părere o țin de rătăcită și mă doare când în istoria românească aflu aserțiuni cari o bagă în confuziuni și nu o lămuresc, pe scurt — în cât mai poate intrà cevà in cadrul discursului meu — mă voiu ocupà și cu această temă.

La 1219 Andreiu al II-lea regele Ungariei scrie papei Honoriu al III-lea că și-a măritat o fică după Asan împăratul Bulgariei, iar fiul său Bela și-a luat de soție pe fica lui Todor Lascar din Constantinopole (Hurmuzaki I, No. 50). Acest Asan erà Ion Asan, carele a domnit dela 1218—1241; iară Lascar împărat din Nicea, mort la 1222.

La 1228 Senatul Venețian aprobează încheierea contractului de căsătorie între Balduin al II-lea cu fata regelui Ioan de Brien și în contract se face amintire și de Ioan Asan al II-lea împăratul româno-bulgar (Hurm. I, No. 85).

Acuma se încep intrigile în contra lui Asan. La 1231 papa Grigorie al IX-lea invită pe arhiepiscopul din Strigon, ca să îndemne pe acei catolici, cari au pus vot că vor merge în ajutorul țerii sfinte, ca să ajute la susținerea imperiului latin (Hurm. I, No. 93, repetițiune an. 1234, No. 101). La an. 1235 papa Grigoriu al IX-lea scrie lui Bela al IV-lea regele Ungariei că Vataces și Asan au năvălit cu oaste mare asupra imperiului latin din Constantinopole, au asediat din nou cetatea și invită din nou pe rege ca să plece cât mai curând în ajutorul imperiului latin (Hurm. I, No. 109).

La 1236 papa Grigoriu al IX-lea invită pe arhiepiscopii din Ungaria, ca să excomunice pe Ioan Asan, împăratul Românilor și al Bulgarilor, dacă va mai atacă pe Latini (imperiul latin, Hurm. 2, No. 111). La 1237 papa Grigoriu IX-lea trimite un legat apostolic la Ioan Asan, ca să tracteze despre chestiunea imperiului latin și a Constantinopolei (Hurm. I, No. 119). In 1237 papa Grigoriu al IX-lea scrie regelui Bela al IV-lea, că a trimis un legat în părțile Romaniei dela Balcan spre miazăzi), fiindcă e mai bine ca imperiul Constantinopolei să treacă dela Greci la Latini, și apoi provoacă pe regele ca cât mai în grabă să plece în ajutorul Latinilor și să înduplece pe Asan, ca să se reîntoarcă la biserica catolică (Hurm. I, No. 120, 121).

La 1238 papa Grigoriu al IX-lea scrie regelui Bela al IV-lea, că a îndemnat pe arhiepiscopii din Strigon și Calocea, ca să predice expedițiune cruciată asupra lui Asan, carele s'a abătut dela unitatea bisericii cu sabie și papa invitează și pe regele ca să se ridice în contra lui Asan și să risipească această națiune perversă, și papa despre toate acestea înștiințează pe Balduin al II-lea (Hurm. I. No. 125, 126). Acest Balduin al II-lea a fost împăratul latin, 1228—1261, pe care l-au susținut papii.

Papa Grigoriu al IX-lea tot în anul 1238 începe de a împărți țeri lui Bela al IV-lea, numai ca să pornească în contra lui Asan. Anume papa invită pe legatul apostolic din Ungaria, ca acesta să invite pe regele Bela, ca să meargă în contra lui Asan și eventual să-i promită regelui, că ce va ocupă dela Asan, să rețină pentru sine (Hurm. I, No. 127). Tot în acest an, 1238, papa Grigoriu al IX-lea scrie adeseori și provoacă pe prelații catolici ai Ungariei și pe regele Bela, ca să înceapă răsboiu cruciat asupra lui Asan, și apoi papii conced regelui Bela, ca să încorporeze Țara Severinului (Hurm. I, No. 128, 129, 131, 132 și 133).

La 1241 Tătarii cuprind Cumania, dar mai toţi trec prin ţara Bârsei şi prin pasul Rodna în Ungaria (Hurm. I, 144). Acuma papa şi regele Ungariei încează cu Asan şi încep a apără Ungaria, de astă dată nu mai au grijă de imperiul latin, pentrucă Mihail Paleologul la anul 1261 a învins pe Balduin al II-lea şi l-a alungat din tron.

Toată activitatea papilor şi a regelui Bela începe acuma asupra Ţerii Severinului şi a Bulgariei.

Asaneştii aveau lupte neîncetate cu împăraţii bizantini şi apoi cu cei latini. Nu au putut să aibă nici influenţa cea mai mică la redeşteptarea Românilor şi la luptele lor pentru fundarea unei ţeri româneşti între Carpaţi şi Dunăre.

Să fim dară cruţaţi de nouă confuziuni în istoria românească.

15. Bulgarii.

Bulgarii din Balcani pe timpul Asanilor erau fraţi de arme cu Românii din Balcani, au fondat un imperiu la olaltă şi au fost neîncetat în lupte şi în răsboaie în contra împăraţilor bizantini (Greci) şi ai împăraţilor latini. Şi pentru aceasta ar fi fost de aşteptat, ca atunci când şi Românii din stânga Dunărei, ajunşi la redeşteptarea naţională şi persecutaţi de vecini, Bulgarii, să aibă către ei simpatie şi să-i sprijinească. Acum e întrebarea că Bulgarii putut-au ajută, sau au făcut rău Românilor din stânga Dunărei?

La 1217 regele Ungariei Andreiu al II-lea (1205—1235) a purtat răsboiu cruciat pentru ţara sfântă, (Palestina), a intrat în Bulgaria şi s'a bătut cu Bulgarii. Andreiu după reîntoarcere la 1219 scrie papei Honoriu al III-lea, că cu ocazia expediţiunii cruciate şi-a măritat o fată după Asan împăratul Bulgariei şi fiul său Bela a luat în căsătorie pe fiica lui Tudor Lascar din Constantinopole (mai adevărat a împăratului din Nicea) şi roagă pe papa ca să întărească căsătoria (Hurm. I, No. 50).

Călătoria lui Andreiu descrisă de însuş regele nu se află, ci la anul 1235 Bela al IV-lea fiul lui Andreiu, atunci când dărueşte pe magistrul Dionisie pentru meritele sale din acel răsboiu, spune nişte episode în cari Dionisie are meritele sale, şi zice: «Când tata nostru Andreiu renumitul rege al Ungariei a purces în ajutorul ţerii sfinte, magistrul Dionisie nu s'a temut a se expune în persoană, când ne-am organizat pentru asedierea castrului Budung (Vidin) şi când, din partea contrarilor, militarii din castru au ieşit la atac,

Dionisie a fost primul în frunte, s'a luptat cu Bulgarii, ca ei să se reîntoarcă în castru. Și apoi enumeră și alte vitejii ale lui Dionisie și ale Ungurilor (Hurm. I, No. 106). Iar încă și la 1263 Stefan, eredele de tron după Bela, amintește de meritele comitelui Iacob în lupta cu Bulgarii la Budun (Vidin) (Hurm. I, No. 224).

Și apoi Bela al IV-lea, pentrucă tatăl său Andreiu a avut acea luptă cu Bulgarii și i-a învins la anul 1236, se simțe îndreptățit ca să-și iea titlul de rege al Bulgariei (Hurm. I, No. 113), deși Ioan Asan, ginerele lui Andreiu erà încă domnitor (1218—1245) și deși și mai târziu, la 1245, Bela numià Bulgaria țara lui Asan (Hurm. I, 177), căci atunci în Bulgaria domnià Caliman Asan, 1341—1246.

Dar se vede că nemotenia nu a împiedicat pe Bela de a atacà Bulgaria, și că Bela erà în pertractare cu papa pentru cuprinderea Bulgariei, deoarece sfântul papa Grigoriu al IX-lea încă la anul 1238 scrie lui Bela al IV-lea, «că papa nu are intențiunea ca altuia să conceadă a ocupà regatul Bulgariei pe paguba lui Bela al IV-lea (Hurm. I, No. 135).

La 1264 Bela al IV-lea dăruește pe Laurentiu Banul de Severin (1263—1267), pentrucă a bătut pe Bulgari, cari au devastat Banatul Severin, și Bela zice: In fine, când temeritatea Bulgarilor, pe timpul răsboiului între noi și regele Boemiei, Banatul de Zeurino dușmănește l-a devastat și când mai mulți din baronii noștri nu au vrut ca să apere Banatul, atunci Laurentiu ducându-se acolo a învins oastea Bulgarilor și recuprinzând prăzile și spoliele, cu cari Bulgarii erau îngreunați și din cari în râpa Dunărei vreo câțivà a spânzurat, Banatul ni l-a redat (Hurm. No. 228, și la anul 1269, I, No. 252). Verisimil Bulgarii și-au arătat dinții în contra Ungurilor, dar au devastat pe Români.

Insă și la anul 1270 Stefan al V-lea regele Ungariei amintește că mult iubitul nostru ginere, dar acuma contrariu, Svetislau împăratul Bulgariei, a devastat într'un mod deplorabil terra de Zeurino (țara Severinului, Oltenia), dar Ponich banul de Severin s'a dus în Bulgaria și i-a bătut (Hurm. I, No. 258). Dar tot regele Stefan al V-lea amintește despre 5 răsboaie cu Bulgarii și zice: După aceea de cinci ori am purtat răsboaie cu Bulgarii, de două ori am fost în persoana noastră și de trei ori cu alți baroni ai noștri, destinați de noi, ca să meargă cu oastea în Bulgaria (Hurm. I, 259).

Iată acì încă o ilustrațiune a epocei lui Linoiu și Litean, a începutului istoriei românești în Oltenia, în Țara Severinului.

*

Bulgarii n'au ajutat, ba precum s'a dovedit, au jefuit pe Românii din Banatul Severinului și țara Severinului, singurii locuitori pe acolo, și au devastat satele lor, și în urmare nu a avut atare influență bună asupra evenimentelor naționale românești. Și pe lângă toate acestea, scriitori slavi și alți scriitori străini dau Bulgarilor atare rol la fundamentarea statelor române. Bela al IV-lea, carele a vrut ca să cuprindă Bulgaria, i-a împiedecat în interesul său.

Prin aceste se dovedește încă odată, că Asaneștii nici n'au încercat a aveà influență în țerile române, și să fi și vrut nu ar fi putut. Altfel Românii în urma intențiunilor catolice și ale regelui Bela al IV-lea de sine singuri s'au luptat, de sine singuri au învins de și-au făcut țerile române ca să fie ale lor.

Așà s'a întâmplat, precum au urzit urzitoarele române.

ADAUSE.

Intâiul adaus la munții Severini, punctul 4, pag. 9.

Acuma despre înțelesul numelui Severin. Numele Severin e foarte vechiu în Europa, venit din Asia de pe timpul Celților. Rădăcina e *sab*, și înseamnă deal, munte. Litera a din sab trece în toate vocalele și de acì formele: sab, seb, sib, sob, sub; dar și b trece în: f, m, p, v, și de aci p. e. din seb, formele sef, sem, sep și sev, ce e în Sev-er-in; *er* înseamnă înalt, mare și in din capăt înseamnă loc; deci Severin are înțelesul loc la munte înalt.

Sabinus deal, sab deal. in mic, us om; Sav-er-din oraș în Francia; din, dun înseamnă cetate, oraș. Severin se află în Mecklenburg; Sev-er-sk oraș în Siberia; și aceasta Sib (munte) er (nalt, mare) ia țară. In Anglia se află râul Severn ce curge din muntele Plynlimmon în Wales; n e rămășiță din an, en (apă), deci Severn înseamnă apă sau râu din munte înalt. Precum am arătat, b-v trece în m; de aici Sem-er-in (g), trunchiul de munți în Alpii Stiriei și ai Austriei. Seben, Sebenico în Dalmația, dar b trecând în m avem Sem-en-ic, un munte ce se ține de Severin, dar mai mic, pentrucă en înseamnă mic și ic loc în Sem-en-ic, și numirile acestea sunt cu mult mai vechi decât epoca împăratului Traian.

Munții, banatul și cetatea Severin la Maghiari se scrie cu Szörény. In documentele latine din Sevren, Zewren, ca să se apropie de limba maghiară, care nu suferă două consunante vr, wr lângă olaltă, s'a format Seur-in, Zeur-in, unde v, w au trecut în *u* și atunci seur (fiindcă eu se răspunde ö) s'a răspuns Ször-en, unde n din urmă s'a îmmuiat și de acì Ször-ény. In secolii din urmă s'a ținut numai forma Szörény, scriindu-se în limba maghiară.

Al II-lea adaus la Comitat, punctul 5, pag. 12.

Deși Severinul în sensul strâns erà comitat, dar căpetenia comitatului erà totdeauna Banus de Severino. Acì deosebi ne folosim de documentele adunate de Pesty Frigyes, *A Szörényi bánság*, în tom. III. La 1390, No. 17, se

află comitatele Sebus (Sebeş), Lugas şi Miháld în Banatul Severin. La 1489, No. 96 şi 1492, No. 104, Vicebani Zewrenienses, la 1501, No. 124, Bani comitatus Zewrinienses. Posesiunile numite în Comitatu Zevreniensi, în districtul Caransebeş. La 1508 No. 132, banii comitatului Zevreniensis; în 1539, No. 171, Comitatele Themesiensis et Zeurinensis. La 1548, comitatus Zeuriniensis şi districtus Nagy Miháld. La 1559, No. 210, posesiunea numită e în comitatul Zeuren şi districtul Caransebeş. La 1561 Universitatea domnilor nobili ai comitatului Zewreniensis, No. 221. La 1562 ca mai sus şi districtul Sebesiensis No. 226. La 1568, No. 253. In districtul Miháld în comitatul Zevreniensis. La 1569 în comitatul Zevreny în districtul Karansebeş, No. 257. La 1571, No. 259. Nobiles, Status et Ordines Comitatus Szuryny, ce arată că comitatul Severin a avut asemenea instituţiuni cu alte comitate. La 1578, No. 273, în comitatul Zöreniensis, etc. La 1291 Laurentius Banus de Seurino et comes de Keuy (Kevi) şi de Crasu (Caras) (Hurm. I, No. 420). Aceste sunt dovezi destule pentru organizarea Banatului Severin.

Azi (când a scris Pesty Frigyes, tom. I, p. 7) teritoriul comitatului Severin e de 70 mile □, şi în el se află un oraş liber crăesc, 2 opide şi 102 de sate. Oraşul liber crăesc a fost Szörény, mai târziu Caransebeş, iară ca opide, în documente se numeşte Karan şi Sebeş.

Comitatul Severin la anul 1874 s'a împreunat cu comitatul Caras (ung. Krassó) şi se numeşte Krassó-Szörény (Caras-Severin. După Enciclopedia română, la 1898 populaţiunea e pusă cu 407.635 de suflete ; din aceasta Români sunt 311.335, ortodoxi 306.023; Germani 48.005, Sârbi 11.868, Maghiari 10.879, Slovaci 5.725, Bulgari 5.018. Străinii s'au aşezat mai târziu.

Al III-lea adaus la Banii de Severin, punctul al 6-lea, p. 14.

a) *Banii de Severin cu privire la numele Banatului de Severin.*

Numele aşà de tare divergează, încât unii istorici nu-l pot uşor recunoaşte, că se ţine de Banatul Severin. Tot aceste numiri se referează şi la castrul Severin (Turnul-Severin) şi voiu cercetà pe baza documentelor numite, Hurmuzaki, tom. I.

La 1233 Luca ban de Scevrin, No. 98 ; la 1240 Oslu ban de Zeureno, No. 141; la 1243 Stefan ban de Scevrem, No. 145 ; la 1263 Laurentiu ban de Zeurino, No. 220; la 1264 Banatus de Zeurino, No. 228; la 1268 Ugrin ban de Sceurin, No. 249; la 1268 Alexander ban de Sceurin, No. 251 ; la 1270 Ponith ban de Zeurino, No. 257; la 1271 Laurentiu ban de Zeurino, No. 262; tot acesta ban de Zeurino, No. 266 şi 267 ; Tot acesta la 1272 ban de Seuerino, No. 270 şi 271; tot Laurentiu la 1272 ban de Sceurino, No. 274, 276 şi iară ban Zeurino, No. 277 şi 278; Paulu, tot într'un an, la 1273, ban de

Sceurino, No. 297, ban de Zeurino, No. 299; ban de Scevrino, No. 313 şi la 1274 ban de Seurino, No. 317; la 1274 Ugrin ban de Zeurino, No. 318; la 1275 Micud ban de Zeuerino, No. 322; la 1278 Paulu ban de Zeurino, No. 333; la 1342 Stefan ban de Zeurino, No. 535. După Hurmuzaki, tom. I, partea a 2-a. La 1347 Stefan de Losonţ ban de Scenicin, No. 7, verisimil smintă de tipar. La 1350 Nicolae de Zeech (Szecsi) ban de Zeurino, No. 10. Şi apoi la 1351 şi 1353 tot acela ban de Zeurino, No. 12 şi 14, şi apoi tot aşà până la 1526, când s'a desfiinţat Banatul Severinului.

b) *Seria întreagă a banilor de Severin şi timpul lor.*

Seria întreagă începe la anul 1233 şi se fineşte la anul 1526. In Hurmuzaki lipsesc multe documente. Pesty Frigyes in *A Szörényi Bánság*, tom. I, stabileşte toată seria banilor şi timpul lor până la 1526. Ca să fie mai pe scurt, însemnez numai anul şi numele Banului. Aceasta o fac ca să viu în ajutorul cronologiei istoriei româneşti, pentrucă ici colea se aminteşte atare fapt istoric şi numele unui ban, fără ca să se ştie anul. De altă parte am dorit să completez discursul, aşà încât să nu rămână nestudiat nici un obiect ce se referă la Ţara Severinului şi la luminarea istoriei române.

La 1233 Luca; la 1240 Oslu; la 1243 Stefan Chak (Ciac). Dela 1247—1254 preoţii Ioaniţi au fost stăpâni; la 1250—1252 şi 1255 Pous; la 1257—1262 Stefan; la 1263—1267 Laurentiu; la 1268 Ugrin şi Alexander; la 1269 şi 1270 Laurentiu; la 1270 Ponith (şi Ponich); la 1271 Laurentiu; la 1271—1272 Paulu; la 1272 Laurentiu şi Albert; la 1272—1273 Paulu; la 1273 Laurentiu; la 1274 Paulu, apoi Ugrin; la 1275 Micud, Ugrin, Paulu, Reynold; la 1276 Micud; 1277 şi 1278 Paulu, Micud; la 1279 Laurentiu, Micud, Bela; la 1280—1283 Timotheus; la 1284—1286 Makó; la 1287—1289 Kátthai, Rafael; la 1290—1293 Laurentiu; la 1294—1296 Solymosi Posa; la 1297—1299 Ratholti Laslo; la 1299—1307 Tárnok András; la 1308—1313 Tárnok András şi Márton; la 1314—1318 Csornai Domokos; la 1319—1323 Ratholdi Laszló şi la 1323 Szécsy Dénes.

La 1324 Pál; la 1324—1341 Széchy Dénes; la 1342 Tamás; la 1342 István; la 1343—1347 Losonczy István; la 1347 Széchy Miklos; la 1348—1350 Losonczy István; la 1350—1355 Széchy Miklos; la 1355 Pelsöczi Bubek Dénes; la 1356 Széchy Miklós, dela 1356—1359 Pelöczi Bubek Dénes; la 1360—1363 Alsáni Gergely; la 1364—1368 Koroghy Lasló; la 1364—1365 i-a fost ortac Szécheny Konya; la 1368 Heem Benedek.

La 1368 *Ladislau* (Vlajko) voievoda în Transalpinus şi duce de Fogaraş; la 1369 Heem Benedek şi tot în acest an *Ladislau* (Vlajko) voivoda din Transalpina. In 1370—1371 iară Heem Benedek şi apoi în 1372, Lasló sau *Ladislau* sau Vlajko voievoda de Transalpina şi duce de Fogaras, adică Vlajko de trei ori e însemnat de ban al Severinului. La 1372—1375 Lisz-

kai Pál, la 1376—1378 Névnai Trentul Iános; la 1379—1383 Alsani János. Dela 1383—1387 Losonczy István în Banatul Zeuriniensis; la 1387 Káplai János; la 1388 Káplai János şi Széchenyi Frank; în 1389 Káplai János şi *Mircea* voivodul, la Dogiel *Codex diplom. regis Poloniae*, p. 598, dar după istoria maghiară Losonczy István. La 1390 Káplai János şi Perényi Miklos, dar tot în 1390 se pune şi *Mircea* (Mircius) voivoda Transalpinus şi duce de Fogaras şi de Omlás; la 1391 Drugel Miklos, la 1391 Perényi Miklos, la 1392 Gerebent Szemere şi Pelsöczi Bubek Detre, asemenea acesta în 1393 şi singur.

Acuma dela anul 1393—1395 în Liber Dignitariorum nu e pus nici un ban de Severin şi în alte documente oficiul se zice *vacant*. Nu se poate crede că în anii aceştia banatul Severin a fost în posesiunea Românilor. La 1395 iară *Mircea* e pus, ca voievod transalpin şi duce de Fogaras. La 1396 oficiul e *vacant*.

La 1396 *Vlad* (Vladislau) se numeşte voievodul Basarabiei şi comitele Severinului. In atare document se zice ţara lui Basarab în Oltenia, în Valahia şi de aci Basarabia, dar nu aceea dincolo de Prut. Cearta scriitorilor se află la Pesty Frigyes, I, p. 271. In 1397 oficiul e vacant, iară la 1397 e Losonczy István.

Dela 1397 până la 1408 oficiul a fost vacant. La 1408—1409 Ozorai Pipo. Şi apoi dela 1409—1430 oficiul e vacant. Trebue ştiut că banul aveà de ajutor doi vicebani, unul pentru judeţ, celălalt pentru cele administrative, etc.

La 1430 Redvitz Miklós, carele s'a numit pe sine perceptorul ordinului a fericitei virgine Maria, a casei Ierosolomitane; în alt loc se numeşte perceptorul ordinului Cruciferilor din Ungaria, şi apoi el e ban de Severin până la 1435. La 1435 şi 1436 oficiul e vacant, iar la 1436—1438 ban e Takoczi Frank.

La 1438—1443 ban e Hunyadi János; la 1443—1444 Csornai Mihaly şi fratele său Balás; la 1445 Ujlaki Miklos şi Hunyadi János; la 1445 Hunyadi János. La 1446 Ujlaki Miklos şi Hunyadi János; la 1447 Csornai Mihály, Ujlaki Miklos şi Csáki István. Dela 1448—1454 Csornai Mihály, dar în cei trei ani din urmă se numeşte şi Sebesi Dants Péter. In 1455—1457 e vacant.

In 1458 E Bethlen Gergely şi *Vlád* după scrisoarea din 29 Noemvrie a regelui Mathias, în care se zice: Banis nostris, adică au fost doi bani. La 1459 e vacant; la 1460 Dóczy László; la 1462—1463 Ujlaki Miklós. Dela 1464—1466 e vacant; la 1466 Dengeleghi Pongrácz János, la 1467 Muthnoki István şi Mihály, apoi dela 1468—1471 e vacanţă.

Dela 1471—1478 Hedervári Imre; la 1478 Erdö János şi Bethlen Domokos, la 1479 Török Ambrus şi Szenthelsebethi György şi Pathócsy Bertalan; dela 1480—1483 Pathócsy Bertalan şi Haraszti Ferencz; la 1483 Ha-

raszti Ferencz și Szokolyi András, la 1484 Pathócsy Bertalan și Szokolyi András; dela 1485—1489 Haraszti Ferencz și Szokoly András; la 1490 Ozorai Imre: la 1491 Ozorai Imre și Dánfy András și Haraszti Ferencz; la 1492 Ozorai Imre, Dánfy András și Csulai Moré Fülöp; Csulai Moré György și Balusa Ferencz; la 1493—1494 acești doi din urmă.

Dela 1495—1501 Macskási Tárnok Péter și Gerlistyei Jakab; la 1501 Gerlistyei Jakab și Bélai Barnabás; la 1502 Gerlistyei Jakab și Macskási Tárnok Péter; la 1503 Bélai Barnabás și singur Gerlistyei Jakab. Dela 1504 —1508 la olaltă Gerlistyei Jakab și Bélai Barnabás; dela 1508—1513 la olaltă Paksi Mihály și Bélai Barnabás. La 1514 Bélai Barnabás și Zápolya János, carele eră și comitele de Szepes, voivodul Ardealului, comitele Secuilor și căpitanul suprem al Ungariei.

La 1515 și 1516 Berekszói Hagymási Miklós; la 1517—1518 verisimil a fost vacanță; la 1519 Bélai Barnabás, la 1520 și 1521 Gerlisthey Miklós; la 1522 și 1523 Kállay Vitéz János; la 1524—1526 Zápolyai János și Kállay János. Dela 1527 încolo nu mai este pomenire de bani de Severin, atunci a fost bătaia dela Mohács.

După Pesty Frigyes (tom. I, p. 314) pacea dela Karlowitz toată provincia Timișului și cu aceasta și banatul Severinului la 1700 s'au predat Turciei. La 1701 apare contele Marsigli ca administrator și banatul Severinului se numește comitatul Severinului. Ungaria la 1716 cuprinzând Timișoara dela Turci, la pacea dela Paszarovitz toată provincia Timișului și cu aceasta și comitatul Severinului s'au încorporat Ungariei; dela 1716—1751 a fost administrația militară camerală, dela 1751—1779 administrația civilă camerală și apoi dela 1768—1872 granița militară. La 1873 s'a constituit din nou comitatul Severin.

Al IV-lea adaus la Castrum Severinum, punctul 7, pag.

Severinul, sau Turnul-Severinului, după Dimitrie Frunzescu (*Dicționarul topografic*, București 1872) e comună urbană în județul Mehedințului. Eu voiu extrage numai cele ce se referează la pozițiunea și ruinele lui. Severinul s'a zidit pe podișul ce formă malul Dunărei, având lângă apă în vale, mai sus de ruinele turnului, un port însemnat. Din jos de Severin se văd și până azi ruinele faimosului pod, ce Traian la anul 104—106 d. Hr. îl construise peste Dunăre și locul întărit s'a numit Pontes (Punți). Mai sus spre râpa Dunărei sunt ruinele unui castel ce se vede a nu fi fost zidit de Romani. Acest zid se numește Turnul-Severin. Ruinele mai vechi sunt dela

podul lui Traian, ruinele mai noă sunt dela castrum Severinum și sunt din resturi din zidirile cetății Szörény, făcute de Unguri.

Enciclopedia română la Turnul-Severin zice, că lângă oraș sunt ruinele turnului împăratului Sever și ale podului lui Traian. Lexiconul lui Meyer zice, că la Turnu-Severin se văd stâlpi din podul lui Traian, dar aci se mai văd și ruinele unei cetăți zidite de împăratul Alexander Sever, dela care își are numele său.

Au fost împărați Septimius Severus 195—212 și Alexander Severus 222—235. Căutând după inscripțiuni dela atare împărat Severus, la Dr. I. I. Neugebauer (1) se află numai o piatră cu inscripțiunea Im. Sev. (Imperator Severus) și aceasta e dusă la Vidin, dar această inscripțiune nu adeverește nimic despre zidirea Severinului prin împăratul Sever. Impărat cu numele Severinus nu a existat. In Fasti consulares se află consuli (ajutori împăraților) cu numele: Arius Severinus (din Severius), la 133 d. Hr., apoi consuli Severinus la 461, 482 și 552 d. Hr. dar nu mi-a succes a află date istorice, ce leagă orașul Severin cu numele unuia din consuli. Dacă ar fi cevà verisimil dela Sever, atunci s'ar numì: Turnul sau orașul lui Sever, precum se zice: Podul lui Traian, persoana în caz de genetiv.

Când regele Bela al IV-lea, la 1247, a dat Terra Severin preoților Ioaniți, de bună seamă atunci a fost acolo oraș sau doară și cetate. Când au început acolo Ungurii ca să zidească, n'am aflat date. Gheorghe Sincai (2) zice, că Carol Robert la 1330 a cuprins Severinul și castelul, și apoi (3) că oastea craiului Ludovic cel Mare la 1379 a cuprins Zevrinul și atunci a zidit mai întâia dată Zevrinul (Severinul). Ce s'a mai putut arătà e sub No. 7.

Dar pentru curiozitate, să mai înșir unele păreri, ca să te miri că până unde mergeà mintea unor istorici, altcum de renume bun și verisimil numai pentru a întunecà istoria românească.

Engel (4) zice, că numele Severin purcede dela Sfântul Severin, carele a fost apostolul Noricului și în secolul al V-lea a călătorit la Dunăre și în 482 a murit.

Schafárik (5) zice, că în Rusia este un prejur Sjeweria, de aci poporul Severanus, între râurile Desna, Semen și Iula. La 881 a fost cetatea Sjeweran la Dnister. Din poporul acest slav *au putut fi* primii locuitori a prejurului cetății Severin (din Valahia). Dar Tătarii la 1338 grozav au dripit

(1) *Dacien aus den Überresten des Klassischen Altertums.* Kronstadt 1851, p. 111.
(2) Gheorghe Sincai, *Cronica Românilor*, București 1886, tom. I, p. 534.
(3) Tot acolo, p. 490.
(4) Engel, *Geschichte der Moldau und Walachei*, p. 145, in Pesty Frigyes, II, 519.
(5) Scháfarik, *Slavische Alterthümer*, II, p. 130. La P. Fr., l. c., p. 521.

Sjeweria. Pesty Frigyes zice: Intru adevăr îmi servește spre îndestulare, cum că eu pot fi de o părere cu Robert Röszler, carele ține de verisimil că numele Severin purcede dela numele poporului slavean Severani (P. Fr., I, 521—522). Așà e. De multe ori genii mari se întâlnesc la o stupiditate.

Va fi destul atâta, despre păreri ciudate. Trebue să încheiem. La formarea numelor de localități, ori pentru țeri, ori pentru prejurimi, ba și pentru comune, regula e că s'au luat în considerațiune: munții, pădurile și râurile. Numele țerilor, comitatelor, districtelor, satelor s'au format după numele prejurului, p. e. dela muntele Bior, Bihor, s'a dat numele comitatului Bihor; dela râul Timiș, s'a format Temesköz, Timișiana și numele Temes-vár (Timișoara). Astfel dela prejurul montos, adică dela munții Severini s'a format numele Comitatului și a Banatului Severin. Castrul Severin, cetatea Severinului (Szörény-vár) și-a căpătat numele dela Banatul, comitatului Severin, pentrucă a fost cetatea Severinului. Astfel și Țara Severinului (Oltenia) își are numele ori dela Banat ori dela castru Severinului. Nu am putut aflà că Țara Severinului a fost pusă sub administrația Banului de Severin, sau a castrului de Severin, carele a avut deosebi menitiunea de unde să purceadă Ungaria spre cucerirea Valahiei și a Bulgariei, cari de papi erau dejà dăruite regilor Ungariei.

Incheiat in Sibiu în 15 (28) Noemvrie 1909.

Al V-lea adaus la numele Țara Severinului și Transalpina, punctul 10, Ungrovlahia și Transalpina.

In discursul meu: *Negru Vodă și epoca lui*, pag. 13, am descris că ce teritoriu s'a numit Țara Transalpina, creat de regele Andreiu al II-lea dincolo de Alpi (sau de Carpați) în Cumania sau în Valahia mare, anume între Olt și Siret până la Dunăre, iară la pag. 27 am arătat că Valahii (Românii) țerii Trensalpinei i-au dat numele de Ungrovlahia (adică Valahia ungurească). Acest nume nu se află nici într'un document purces din Ungaria în acele timpuri, ci numele Ungro-Vlahia s'a descoperit și susținut numai la Valahi.

In discursul de față, care se extinde numai asupra Olteniei, în partea a IV-a am arătat, că la Unguri Oltenia s'a numit Țara Severinului și s'a numit Terra Transalpina.

Nu este nici un dat și nici un motiv istoric, ca și Oltenia să se poată numi Ungro-Vlahia. Cavalerii teutoni ai lui Andreiu al II-lea au luat în posesiune o Transalpină, anume un teritoriu din Valahia mare și această Transalpină, la Valahi (Români) s'a numit Ungro-Vlahia, adică Valahia ungurească. Ioaniții lui Bela al IV-lea nu au luat în posesiune și admi-

nistrațiune Oltenia, adică Valahia mică și Oltenia nici într'un mod nu se poate numì Ungro-Vlahia. Și totuș atunci când Valahia și aceea de dincolo de Olt și acea de dincoace de Olt, adică Valahia mare și Valahia mică ajunse a fi o Țară-Românească și cu un domnitor, unii din domnitori au început de a se numì pre sine «Domn a toată Țara-Românească» (cum a și trebuit să se numească), iară alții din domnitori: Domn și stăpânitor a toată Ungro-Vlahia. Această numire nu e bazată pe istorie, și a purces numai din necunoștința istoriei românești.

In *Bibliografia Românească veche* (1), în titulatura voivozilor români, precum și a mitropoliților români, la unii domnitori și mitropoliți se află: Domn ori mitropolit a *toată* Țara-Românească, iară la alții se află a toată Ungro-Vlahia, ba ici colea a Ungro-Vlahieĭ transalpine.

Voiu arătà toate felurile de titulaturi, pentrucă azì sunt de interes istoric. Domnitorii români s'au numit «Domn și stăpânitor *a toată* Țara-Românească, atunci când Valahia mare și Valahia mică (Oltenia) s'au împreunat sub un unic domnitor (2) căci sub a *toată* (ici colea întreaga) Țara-Românească se înțeleg amândoue la olaltă.

Acuma, purcezând după *Bibliografia românească veche*, aflăm: la 1508 pe Mihnea marele voevod a toată Țara-Românească și părților pe Dunăre; la 1512 Basarab marele voevod și stăpânitor a toată Țara-Românească și părților despre Dunăre; la 1545 Petru voivod și însuși stăpânitor al Țerii-Românești; la 1547 Mircea stăpânitor al Țerii-Românești; la 1644 Mateiu Basarab Domn și biruitor a toată Țara-Românească; la 1649 Elena stăpâna doamnă a Țerii-Românești; la 1680. Ion Șerban Basarab voevod domn și oblăduitor a toată Țara-Românească; la 1681 Șerban Constantin Basarab, oblăduitor a toată Țara-Românească; la 1691 Ioan Cant. Basarab oblăduitoriu a toată Țara-Românească; la 1701 tot acesta asemenea; la 1706 tot acesta asemenea. Deci titlul bun și istoric ar fi numai Domn a toată Țara-Românească.

Și pe lângă toate acestea, unii Domnitori s'au numit pe sine «Domni și stăpânitori a toată Ungro-Vlahia, ba și din cei mai sus înșirați acuș Domni a toată Țara-Românească, acuș domni a toată Ungro-Vlahia, adică fără să facă socoată de capul lor.

Acum purcezând iară după bibliografia citată, la 1510: Vlad voevod și stăpânitor *întregei* țeri a Ungro-Vlahiei și a celor dela Dunăre; la 1545

---

(1) *Bibliografia românească veche,* lucrată de d-l Ioan Bianu și Nerva Hodoș, despre cărțile bisericești tipărite între 1508—1830; până acum 6 făscioare până la anul 1715, edițiunea Academiei Române. București 1898.

(2) Când ambele Valahii, cea mare și cea mică s'au împreunat, atunci au încetat domnitorii din Ungro-Vlahia și chiar din țara Ungro-Vlahia și Oltenia, cuprinzând Valahia mare s'au făcut «Domni a toată Țara-Românească», adică peste ambele Valahii.

Petru marele voevod și Domn al întregei țeri a Ungro-Vlahiei și a țărmurilor Dunărene; la 1547 Mircea voevod și Domn al *întregei* țeri Ungro-Vlahiene și a țărmurilor Dunărene; la 1574 Alexandru voevodul *întregei* țeri a Ungro-Vlahiei; la 1578, tot acela asemenea. La 1588 Mihnea voevod a *toată* țara Ungro-Vlahiei. *Toată*, cu înțeles de întreagă, precum se și folosește; la 1637 Mateiu Basarab voevod și Domn al *întregei* țeri a Ungro-Vlahiei și al părților de peste munți; la 1638 tot Mateiu Basarab voevod al Ungro-Vlahiei; la 1640 voevod a toată țara Ungro-Vlahiei, iară la 1648 Mateiu Basarab stăpân și voevod al întregei *Ungro-Vlahie transalpine*. La 1646 Mateiu Basarab voevodul și Domnul *Ungro-Vlahiei transalpine*; la 1647 Doamna Elena stăpâna Ungro-Vlahiei transalpine; la 1649 Elena stăstăpâna întregei țeri *ungro-vlahe transalpine*; tot atunci Mateiu Basarab de sine stăpânitorul întregei țeri a Ungro-Vlahiei; la 1688 Ioan Șerban Cantacuzino încoronat cu doamna și stăpânitoarea a toată țara Ungro-Vlahiei. Asemenea la anii 1690 și 1691. La 1692 Ioan Const. Basarab voevod a toată Ungro-Vlahiei în această de Dumnezeu iubită domnie a Ungro-Vlahiei. Tipăritus-a în Bucureștii Ungro-Vlahiei. (!) La 1693 Ioan C. Basarab e administrator a toată Ungro-Vlahia, iară la 1694 e oblăduitor a toată Țara-Românească și apoi la 1699, 1700, 1704 e Domn și Egemon și oblăduitor a toată Ungro-Vlahia; și la 1701, 1706 e oblăduitor a toată Țara-Românească.

Dar să cercetăm și titulatura mitropoliților din Țara-Românească.

La 1545 Ananie e mitropolit al Valahiei. La 1568 mitropolit fiind Kyr Eutimie al întregei Țeri-Românești, până ce domnitorul său Alexandru se numește al Ungro-Vlahiei; la 1637 Teofil mitropolit al întregei țeri a Ungro-Vlahiei; la 1640 Teofil mitropolit a toată țara Ungro-Vlahiei; la 1644 Teofil mitropolit a toată Țara-Românească, la 1644 Teofil mitropolitul întregei țeri a Ungro-Vlahiei și la 1646 Teofil mitropolit și arhiepiscop al acestei țeri (!). Atunci eră Mateiu Basarab domnul Ungro-Vlahiei Transalpine; la 1649 Arhiepiscop Stefan, mitropolitul întregei țeri a Ungro-Vlahiei și apoi la 1650 părintele arhiepiscop Ștefan, mitropolit a toată Țara-Românească, și tot la 1650 Kyr Stefan arhiepiscop și mitropolitul Târgoviștei și al întregei țeri a Ungro-Vlahiei; iar la 1551 Ștefan mitropolit a toată Ungro-Vlahia, și apoi la 1651 (p. 179) Ștefan părinte al credinței în *Țara Transalpină*; la 1652 Mitropolit Kir Ștefan a toată *Țara-Muntenească*, dar în prefață (p. 205) totuș Ștefan arhiepiscop și mitropolit al Târgoviștei și toată Țara Ungro-Vlahiei. Părintele Ștefan, după cum a schimbat reverindele nouă, așà a schimbat și titlurile Mitropoliei, cum zice, de Dumnezeu păzite).

La 1678 Varlaam mitropolitul Ungro-Vlahiei, iară într'un vers: fiind Kyr Varlaam al Țerii-Românești păstor; la 1680 Kir Teodosie mitropolitul Târ-

goviştei şi a Bucureştilor, arhiepiscopul a toată Ungro-Vlahia şi exarh al laturilor; la 1682, 1683, 1688 părintele Kir Teodosie mitropolitul ţerii (au uitat numele ţerii). In prefaţă (pag. 289) cu multă înţelepciune se zice: ca să lumineze celor din casă a bisericii noroade: Românilor, Moldovenilor şi Ungrovlahilor (vedeţi un popor nou descoperit); la 1693 fiind mitropolit Kyr Teodosie s'a tipărit întru *sfânta mitropolie a Ungro-Vlahiei*. La 1694 tipăritu-s'a în sfânta mitropolie în Bucureşti (dar în ce ţară?). Apoi la 1715 mitropolit al Ungro-Vlahiei Antim Ivereanul.

Doamne! să nu ne mirăm că Istoria Românilor stă foarte slab, dacă şi în secolii mai târzii unii domnitori sau mitropoliţi nu au cunoscut numele adevărat al ţerii şi al mitropoliei. Ce istorie vor fi însemnat ei, şi ce istorie au lăsat ei Românilor?

CUPRINSUL

PARTEA I.

Din istoria Banatului Severin.

PARTEA II.

Teritoriul și organizarea comitatului respective a Banatului Severin.

PARTEA III.

Oltenia și Cumania.

PARTEA IV.

Țara Severinului și catolicismul.

PARTEA V.

Schiță din începutul istoriei românești în Oltenia.

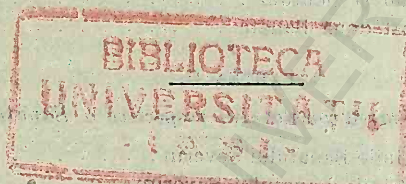
PARTEA VI.

Voivozii români ca Bani de Severin.

PARTEA VII.

Asaneştii şi Bulgarii.

Adause explicatoare

Analele Academiei Române. L. B.

Îndreptări şi întregiri la istoria Românilor după acte descoperite în arhivele săseşti. I. Braşovul, de *N. Iorga* . . . . —,50
Bărbaţii culţi greci şi români şi profesorii din Academiile de Iaşi şi Bucureşti din epoca zisă fanariotă (1650—1821), de *C. Erbiceanu*. —,50
Nichifor dascălul, exarh patriarhal, şi legăturile lui cu ţerile noastre (1580—1599), de *N. Iorga* . . . . —,20
Datele cronicelor moldoveneşti asupra anilor de domnie ai lui Alexandru cel Bun, de *Dimitre Onciul* . . . . —,30
Contribuţiuni la biografiile unora din cronicarii moldoveni, de *I. Tanoviceanu*. (Cu 1 tabelă.) . . . . —,30
Despre Ungurii şi Episcopiile catolice din Moldova, de *Radu Rosetti*. —,80
Vieaţa şi Domnia lui Barbu Dimitrie Ştirbei, Domn al Ţerii-Româneşti (1849—1856). Memoriul I, de *N. Iorga* . . . . —,30
» *XXVIII*.—Desbaterile Academiei în 1905—6. . . . . 5.—
» *XXVIII*.—*Memoriile Secţiunii Istorice* . . . . 6.—
Vieaţa şi Domnia lui Barbu Dimitrie Ştirbei, Domn al Ţerii-Româneşti (1849—1856). Memoriul II, de *N. Iorga*. 1,60
Cronica Bohotinului, de *Radu Rosetti* 1,60
Noţiunea valorii în istorie, de *A. D. Xenopol* . . . . —,30
Din Nichita Acominatos Honiatul, traducere a părţilor privitoare la Istoria Asanizilor, cu introducere şi index, de *Gheorghe Murnu* 1,20
Note genealogice şi biografice despre familiile Buhuş şi Rosetti, foşti proprietari ai moşiei Bohotinul, de *Radu Rosetti* . . . . —,40
Câtevà manuscripte şi documente din ţară şi străinătate relative la istoria Românilor, de *N. Iorga*. . . . . —,30
Cauzalitatea în succesiune, de *A. D. Xenopol* . . . . —,50
Originile partidului naţional în România, de *A. D. Xenopol* . . —,20
» *XXIX*.—Desbaterile Academiei în 1906—7. . . . . 6.—
» *XXIX*.—*Memoriile Secţiunii Istorice*. . . . . 8.—
Cronica Vascanilor (Judeţul Suceava), de *Radu Rosetti* 1,50
Despre originea şi transformările clasei stăpânitoare din Moldova, de *Radu Rosetti* . . . . —,70
Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797: călătoria lui Barbu Ştirbei în apus, de *N. Iorga* . . . . —,20
Congresul pentru Proprietatea literară şi artistică, de *A. D. Xenopol*. . . . . —,20
Câtevà fărâme din corespondenţa lui Alexandru Vodă Ghica, Domn şi Caimacam al Ţerii-Româneşti, de *N. Iorga* . . . . —,20
Congresul sociologic din Londra şi organizarea militară a şcoalelor în România, de *A. D. Xenopol* . . . . —,30
Despre censura în Moldova. I. Infiinţarea censurii de guvernul provizor rus şi funcţionarea ei sub acel regim, 1828—1834, de *Radu Rosetti* . . . . —,40
— II. Censura sub Mihaiu Sturdza, 1834—1849, de *Radu Rosetti* . 1,50
— III. Censura cărţilor evreeşti în Moldova sub domniile regulamentare, de *Radu Rosetti*. . . . . —,60
Neconştiutul în istorie, de *A. D. Xenopol* . . . . —,30
Evoluţia în istorie, de *A. D. Xenopol* . . . . —,30
Tradiţia istorică în chestiunea originilor române, de *Dimitre Onciul*. —,20
Două Zamfire, domniţe române din secolul XVI, trecute în Transilvania, de *Ioan Puşcariu* . . . . —,30
Câtevà osbervaţiuni asupra îndatoririlor militare ale Cnejilor şi boierilor moldoveni în secolii XIV şi XV, de *I. Bogdan* . . . . —,30
Contribuţii la istoria Moldovei între anii 1448—1458, de *I. Bogdan*. —,30
Evangheliile dela Homor şi Voroneţ din 1473 şi 1550, de *I. Bogdan* 1.—
Tom. XXX.—Desbaterile Academiei în 1907—8 . . . . 5.—
» *XXX*.—*Memoriile Secţiunii Istorice* . . . . 6.—
Despre censura în Moldova. IV. Censura sub Grigorie Ghica şi desfiinţarea ei, de *Radu Rosetti* . . . . 1.—
Cetatea Neamţului dela podul Dâmboviţei în Muscel, de *I. Puşcariu*. —,20
Notiţă despre monetele lui Petru Muşat, de *Nicolae Docan* . . . 1.—
Lupta între Drăculeşti şi Dăneşti, de *A. D. Xenopol*. . . . . . . 1.—
Contribuţiuni la studiul cronicelor moldovene (Nicolae Costin, Tudosie Dubău, Vasile Dămian), de *Const. Giurescu* . . . . . —,40
Inscripţiile dela Cetatea-Albă şi stăpânirea Moldovei asupra ei, de *I. Bogdan* . . . . 1.—
Documentul Răzenilor din 1484 şi organizarea armatei moldovene în sec. XV, de *I. Bogdan* . . . . 1.—
Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1898—1908 . . . . 2.—
Tom. XXXI. — Desbaterile Academiei în 1908—9 . . . . 5.—
» *XXXI*.—*Memoriile Secţiunii Istorice* . . . . 10.—
Patruzeci şi doi de ani de domnie a Regelui Carol I, de *D. Sturdza*. —,20
Un proces de sacrilegiu la 1836 în Moldova, de *Radu Rosetti* . . —,50

Analele Academiei Române

L. B

Letopisețul lui Azarie, de *I. Bogdan* 1,60
Cum se căutau moșiile în Moldova la începutul veacului XIX. Condica de răfueală a Hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812, de *Radu Rosetti* 1,50
Originile asiro-chaldeene ale greutăților romane, de *Mihail C. Suțu*. —,20
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupațiunea rusească dela 1806—1812. I. Cauzele răsboiului. Inceputul ocupației, de *Radu Rosetti* . . . . 2.—
Negru Vodă și epoca lui, de *Dr. At. M. Marienescu* . . . . —,50
Criminalitatea în România, după ultimele publicațiuni statistice, de *I. Tanoviceanu*. . . . . —,30
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812. II. Negoțierile diplomatice și operațiunile militare dela 1807—1812. Amănunte relative la ambele țeri, de *Radu Rosetti* 1,50
Unioniști și separatiști, de *A. D. Xenopol* . . . . —,50

» *XXXII.* — Desbaterile Academiei în 1909—1910 . . . . *(Sub presă).*

» *XXXII.* — *Memoriile Secțiunii Istorice* . . . . 14.—

Știri despre veacul al XVIII-lea în țerile noastre după corespondențe diplomatice străine. I, 1700—1750, de *N. Iorga* . . . . . . —,50
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812. III. Amănunte asupra Moldovei dela 1808 la 1812, de *Radu Rosetti* 1,60
— IV. Amănunte asupra Țerii-Românești dela 1808 la 1812, de *Radu Rosetti* . . . . 2,—
Despre elementele cronologice în documentele românești, de *N. Docan*. . . . . —,50
Partidele politice în Revoluția din 1848 în Principatele Române, de *A. D. Xenopol* . . . . —,60
Studii privitoare la numismatica Țerii-Românești. I. Bibliografie și documente, de *N. Docan* 1,20
Știri despre veacul al XVIII-lea în țerile noastre după corespondențe diplomatice străine. II, 1750—1812, de *N. Iorga* . . . . . —,80
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mânăstirea Neamțului. I. Inainte de 1 Iunie 1858, de *Radu Rosetti*. 1,60
Marele spătar Ilie Țifescu și omorîrea lui Miron și Velișco Costin, de *I. Tanoviceanu* . . . . —,50
Luptele dela Ogretin și Teișani din zilele de 13 și 14 Septemvrie 1602 (7111), de *General P. V. Năsturel* . . . . —,50
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mânăstirea Neamțului. II. După 1 Iunie 1859, de *Radu Rosetti* 1,50
Din amintirea unui boier Moldovean din jumătatea întâi a veacului XIX, Dimitrie Ghițescu, 1814—1878, de *A. D. Xenopol* . . —,70
«Doamna lui Ieremia Vodă», de *N. Iorga* . . . . 1.—
Sociologia și socialismul, de *A. D. Xenopol* . . . . —,20
Despre metoda în științe și în istorie, de *A. D. Xenopol* . . . . . —,20
